

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLMOUCI

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Lexikální expresivita na webových serverech Blesk.cz a IHNED.cz

Lexical expressivity used on the websites Blesk.cz and IHNED.cz

Bakalářská diplomová práce

Nikola PODHORSKÁ

Vedoucí práce: Mgr. Viktor Jílek, PhD.

Olomouc 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a informačních zdrojů. Práce obsahuje 95 124 znaků.

V Olomouci dne 20. dubna 2017.

.....

Nikola Podhorská

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Viktoru Jílkovi, PhD. za cenné rady a věcné podněty, které mi poskytl při psaní této práce. Zároveň bych ráda poděkovala svým blízkým za jejich podporu během celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou prostředků lexikální expresivity ve zpravodajských komunikátech publikovaných na webových serverech Blesk.cz a IHNED.cz. Teoretická část práce stanovuje taxonomii expresivních jazykových prostředků v lexikální rovině. Praktická část práce se zabývá identifikací a analýzou konkrétních expresivních jazykových prostředků, které se v textech vyskytují. Práce si klade za cíl zjistit, který z webových serverů častěji užívá prvků lexikální expresivity ve zpravodajských komunikátech. Zjištěná data jsou následně komparována a interpretována.

Klíčová slova: lexikální expresivita, zpravodajství, zpravodajské komunikáty, Blesk.cz, IHNED.cz

Abstract

This bachelor thesis deals with lexical expressivity present in written news on the websites Blesk.cz and IHNED.cz. The theoretical part of this thesis creates the taxonomy of lexical expressivity. The practical part of this thesis deals with the real analysis and identification of these means of lexical expressivity that are present in researched texts. The aim of this thesis is to find out, which one of these websites uses the means of lexical expressivity more often. The data is compared and interpreted.

Key words: lexical expressivity, news, written news, Blesk.cz, IHNED.cz

Obsah

Úvod.....	1
1) Zpravodajský exkurz.....	3
1.1 Publicistická oblast.....	3
1.1.1 Zpravodajský styl.....	4
1.1.1.1 Zásady informační kvality.....	5
2) Expresivita.....	8
2.1 Lexikální expresivita.....	9
2.1.1 Dělení expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou.....	9
2.1.1.1 Expresivita inherentní.....	10
2.1.1.1.1 Expresivita hlásková.....	10
2.1.1.1.2 Expresivita slovotvorná.....	11
2.1.1.1.3 Expresivita lexikálně sémantická.....	14
2.1.1.2 Expresivita adherentní.....	15
2.1.1.3 Expresivita kontextová.....	18
2.1.2 Dělení expresivity dle kvality příznaku.....	20
2.1.2.1 Citový příznak pozitivní.....	20
2.1.2.1.1 Důvěrná, familiární slova, laudativa.....	20
2.1.2.1.2 Domácká slova, hypokoristika.....	21
2.1.2.1.3 Dětská slova.....	21
2.1.2.1.4 Eufemismy.....	21
2.1.2.2 Citový příznak negativní.....	22
2.1.2.2.1 Hanlivá, pejorativní slova.....	22
2.1.2.2.2 Zhrubělá slova.....	22
2.1.2.2.3 Vulgární slova.....	22
2.1.2.2.4 Dysfemismy.....	23
2.1.3 Hodnotící charakter expresivních lexikálních jednotek.....	23
3) Charakteristika webových serverů Blesk.cz a Ihned.cz.....	26
3.1 Blesk.cz.....	26
3.2 IHNED.cz.....	27
3.3 Charakteristika bulvárního média.....	28

4) Praktická část.....	29
4.1 Metodika analýzy vybraných zpravodajských komunikátů	29
4.2 Identifikace expresivních jednotek.....	30
4.3 Výskyt expresivních výrazů na webovém serveru Blesk.cz	32
4.3.1 Rubrika „Svět“	32
4.3.1.1 Rubrika „Události“	34
4.4 Výskyt expresivních výrazů na webovém serveru IHNED.cz	37
4.4.1 Rubrika „Zahraniční“	37
4.4.1.1 Rubrika „Domácí“	40
5) Komparace výsledků analýzy.....	43
5.1 Komparace rubrik zahraničního zpravodajství	43
5.2 Komparace rubrik domácího zpravodajství	44
5.3 Komparace webových serverů	46
Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů a literatury	50
Seznam tabulek	52
Seznam příloh.....	54

Úvod

Producenti žurnalistických sdělení chtějí tvořit takové komunikáty, které čtenáře zaujmou, usilují o to, aby byly jejich texty originální, aby čtenáře aktivizovaly. Jedním ze způsobů, kterým se původci žurnalistických sdělení snaží zaujmout čtenáře, je užití expresivních výrazů. Motivovanost autorů může být různého typu, přesto lze předpokládat, že snaha zaujmout a aktivizovat příjemce je jedním z hlavních důvodů, proč se autoři k užití expresiv uchylojí.

Hlavním cílem této bakalářské diplomové práce je srovnání četnosti výskytu expresivních výrazů na webových serverech Blesk.cz a IHNED.cz. Analyticky je zkoumána pouze oblast zpravodajské produkce komunikátů a to konkrétně v rubrikách, které se věnují domácímu a zahraničnímu zpravodajství. Časový úsek podrobený analýze je sedmidenní, přičemž práce zohledňuje a zkoumá pouze jeden typ expresivity a to expresivitu lexikální.

Teoretická část práce představí oblast zájmu následné analýzy a to oblast zpravodajskou. Krátce bude tato dílčí oblast zařazena do systému funkční stylistiky a práce také stručně shrne zásady informační kvality se zaměřením na jazykové prostředky, které mají potenciál některé aspekty informační kvality porušovat. Tento úsek práce je relevantní především proto, že jedním z prostředků, které disponují potenciálem porušovat informační kvalitu, jsou právě prostředky, které bývají označovány jako lexikálně expresivní.

Prvním dílčím cílem této práce je stanovení taxonomie expresivních prostředků v lexikální rovině. Odborná literatura poskytuje v oblasti zkoumání expresivity dostatečné množství titulů, na základě kterých práce vytváří kompilace jednotlivých typů lexikálně expresivních výrazů. Za stěžejní je v této práci považována publikace Jaroslava Zimy, se kterou následně pracovali i další autoři, například Viktor Jílek. O expresivitě jazykových prostředků pojednává ve své práci také Přemysl Hauser a i na jeho publikaci je v práci brán ohled. Charakteristika jednotlivých typů expresivních jazykových prostředků je tedy vytvářena především s odkazem na tyto autory. U jednotlivých charakteristik práce uvádí příklady z odborné literatury a také ze vzorku analyzovaného v praktické části.

Teoretická část, kromě výše zmíněné taxonomie a definice zpravodajské oblasti, krátce představí webové servery Blesk.cz a IHNED.cz s ohledem na nejmarkantnější diferenci mezi nimi a také s ohledem na sebezprezentaci médií, ke kterým tyto webové servery náleží.

Dalším dílčím cílem práce je identifikace lexikálně expresivních jazykových prostředků v jednotlivých komunikátech. K identifikaci slouží jako analytický rámec taxonomie stanovená v teoretické části práce. Pro přesné zařazení jednotek do této taxonomie využívá práce několik druhů slovníků, například *Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ)*, *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ)* a také *Akademický slovník současné češtiny (ASCS)*, přičemž tyto slovníky jsou dostupné online v podobě tzv. *Internetové jazykové příručky*, kterou spravuje Ústav pro jazyk český. Využity budou také další slovníky, které mohou pomoci určit expresivnost slovních spojení, například frazeologismů.

Po provedení analýzy budou zjištěná data kvantifikována, cílem bude zjistit absolutní výskyt lexikálních expresiv a to jednak pro každý server a posléze také pro každou rubriku zvlášť. Zjišťována bude, kromě absolutního výskytu, také relativní četnost. Pro zřetelné vyjádření skutečnosti, který typ expresivních lexikálních jednotek byl zastoupen nejčastěji, práce využije procentuálního výpočtu, kterým budou tato data prezentována. Všechny zjištěné hodnoty budou pro větší přehlednost uvedeny v tabulkách. Srovnán bude výskyt expresiv v jednotlivých rubrikách a také v médiích celkově, bez ohledu na rozdělení do rubrik. Posuzován bude také hodnotící charakter expresivních výrazů, expresiva budou určena buďto jako kladně hodnotící, záporně hodnotící nebo jako expresiva bez hodnocení. I tyto údaje budou uvedeny v tabulkách. Hodnoty uvedené v tabulkách budou sloužit k dílčím komparacím.

Závěrem práce bude srovnání absolutních četností výskytu expresivních jazykových prostředků v lexikální rovině, stejně tak relativních četností a hodnotících expresiv. Zjištěná data budou interpretována s ohledem na informace uvedené v teoretické části práce.

1) Zpravodajský exkurz

Předmětem zájmu této bakalářské práce jsou komunikáty, které spadají do dílčí oblasti zpravodajské. U těchto komunikátů je zjišťována přítomnost expresivních výrazů a z toho důvodu je nezbytné objasnit, jakým způsobem je nahlíženo na použití expresivních výrazů ve zpravodajské oblasti. Vysvětlena a popsána je zde základní terminologie, vztahující se ke zpravodajství a zároveň je ilustrována role expresivních výrazů ve zpravodajských komunikátech s ohledem na jejich potenciál porušovat zásady informační kvality. Dílčí funkční styl, který bývá označován jako zpravodajský, spadá do funkční oblasti publicistické, a tudíž je v tomto úseku práce krátce objasněna také tato problematika.

1.1 Publicistická oblast

V rámci publicistické funkční oblasti často dochází k terminologické nejednotnosti a také k synonymnímu užívání pojmů, které synonymní nejsou. Na tento problém upozorňuje například V. Jílek a stanovuje přesné vymezení pojmu *publicistická oblast (styl)*, se kterým pracuje i tato práce. V. Jílek upřesňuje, že publicistická oblast nemusí nutně zahrnovat pouze sdělení, která produkují novináři, naopak, původci těchto sdělení mohou být také státní orgány, politikové, politické strany, občané, apod. Tato sdělení mohou být určena širokému (heterogennímu, disperznímu) publiku, případně užšímu publiku, které je vymezeno na základě zájmů a názorů.¹

Cíle, které se původci sdělení snaží naplnit, se odvíjí od konativní funkce, tato funkce je v lingvistice chápána jako záměrné působení na příjemce.² Konativní funkce náleží k funkcím elementárním³ a je dále rozdělena na specifické funkce, které z ní vycházejí. Rozlišována bývá funkce informativní, jejímž cílem je informovat o aktuálním dění, funkce získávací, jejímž cílem je získávání a motivování, funkce persvazivní, která si klade za cíl působit na názory a postoje (přesvědčovat), funkce direktivní, která má za cíl řídit jednání příjemce a funkce edukativní, která primárně informuje, činí tak ale velmi specifickým způsobem, kdy je zřetelná snaha o vzdělávání. Mezi další cíle, které se mohou původci

¹ Jílek 2009, s. 52.

² Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 7.

³ Mezi elementární bývají řazeny tyto funkce: emotivní (expresivní); referenční (deskriptivní); poetická (estetická); fatická (kontaktní); metajazyková a právě funkce konativní. J. V. Bečka uvádí také funkci dokumentární. Jílek 2009, s. 20 – 21.

sdělení v rámci publicistické oblasti snažit naplnit, lze řadit snahu bavit případně esteticky naplňovat.⁴

V rámci publicistického oblasti (funkčního stylu) jsou vnitřně vyčleňovány tři dílčí funkční styly a to *zpravodajský styl*, *publicistický styl v užším slova smyslu* (může být také označován jako styl analytický) a *publicistický styl beletristický*.⁵ Zpravodajský styl plní především funkci informativní. (viz níže) Publicistický styl v užším slova smyslu je oblast žurnalistické produkce, ve které je přítomno více specifických konativních funkcí, než pouze funkce informativní. U komunikátů produkovaných v rámci tohoto dílčího stylu může být zastoupena funkce přesvědčovací, získávací, edukativní nebo také funkce zábavní. Tyto specifické konativní funkce jsou dle M. Čechové „*konstituujícím faktorem psaných a mluvených projevů publicistického stylu v užším slova smyslu*“.⁶ Zároveň může být v tomto dílčím stylu informativní složka rozšířena o interpretaci.⁷ Pojmem publicistický styl beletristický⁸ bývá označována taková skupina komunikátů, které mají (vedle jiných funkcí) funkci estetickou.⁹

1.1.1 Zpravodajský styl

Hlavním cílem tohoto dílčího stylu je především informovat. Komunikáty, které jsou řazeny do zpravodajského stylu, mají za cíl podat věcné informace o nových jevech a aktuálních událostech. Zprávy mohou být z rozličných odvětví, může se jednat o informace ze života politického, ekonomického, mohou zde být informace z kulturních sfér a společenského života, z oblasti sportu, případně z oblastí odborných, apod.¹⁰ Ze specifických konativních funkcí naplňuje zpravodajský styl především funkci informativní, přičemž dle V. Jílka je tato funkce chápána jako snaha původce „*o pouhé vyrovnání tzv. informačních obsahů*“.¹¹ Přítomnost jiných specifických konativních funkcí není v tomto dílčím stylu žádoucí, stejně jako není žádoucí přítomnost jiné funkce elementární. Jediná funkce, která může být obsažena ve zpravodajském sdělení spolu s informativní funkcí, je kompatibilní funkce dokumentární.¹²

⁴ Jílek 2009, s. 20 a s. 52.

⁵ Čechová a kol. 2008, s. 262.

⁶ Čechová a kol. 2008, s. 266.

⁷ Jílek 2009, s. 79.

⁸ V. Jílek jej označuje jako dílčí oblast syžetovou (beletrizující). Srov. Jílek 2009, s. 96.

⁹ Čechová a kol. 2008, s. 268.

¹⁰ Čechová a kol. 2008, s. 263.

¹¹ Jílek 2009, s. 58.

¹² Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 11.

Z informativní funkce vyplývají určitá pravidla, standardy a požadavky, které je nezbytné dodržovat. Jedná se o požadavky na maximální objektivitu, dokumentárnost a vyloučení jakýchkoliv formativních prvků a subjektivity.¹³ M. Čechová také uvádí, že ve srovnání s publicistickým stylem v užším smyslu a s beletristickým stylem, ve zpravodajském stylu převládá nociónalita výrazových prostředků a tato nociónalita je motivována snahou o poskytnutí nezaujaté a úplné informace.¹⁴

1.1.1.1 Zásady informační kvality

V. Jílek uvádí, že: „ve srovnání s ostatními dílčími oblastmi vykazuje zpravodajství vysokou míru normovanosti“.¹⁵ Zpravodajství lze tedy chápat jako oblast žurnalistické produkce, která se vyznačuje mimo jiné dodržováním normy, zpravodajské a také jazykové. (viz níže) Normy jsou zakotveny v normativní teorii médií.¹⁶ Normativní teorie médií, mimo jiné, zohledňuje, jakým způsobem by mělo být nakládáno se zpravodajskými informacemi. T. Trampota tuto teorii ukotvuje myšlenkou, že zpravodajství je často hlavním nebo dokonce jediným zdrojem informací o aktuálním dění a příjemci, kteří nejsou v bezprostředním kontaktu s popisovanou událostí, jsou zcela závislí na tom, jakým způsobem média tyto události zpracovávají a příjemcům poskytují. To vede k určitým očekáváním, jež společnost má, zejména vůči tomu, jak věrohodný je poskytovaný mediální obraz ve vztahu ke skutečnému dění.¹⁷ V rámci této normativní teorie jsou ukotveny standardy zpravodajské produkce a to především konceptem zásad informační kvality Jörgera Westerstähla.

S Westerstählovým konceptem zásad informační kvality pracují i další již zmiňovaní autoři jako je D. McQuail, T. Trampota nebo V. Jílek.¹⁸ Tento koncept pracuje s pojmy: objektivita, faktičnost a nestrannost, přičemž faktor faktičnosti a faktor nestrannosti považuje za hlavní složky objektivity – informační kvality. Oba tyto faktory jsou dále podmíněny dílčími aspekty. Faktor faktičnosti podmiňuje pravdivost, relevance a informativnost. Faktor nestrannosti je podmíněn aspektem vyváženosti a aspektem neutrality.¹⁹

¹³ Jílek 2009, s. 57.

¹⁴ Čechová a kol. 2008, s. 263.

¹⁵ Jílek 2009, s. 56.

¹⁶ Normativní teorie médií je jednou z několika typů teorií, které mohou být využity v oblasti masové komunikace. D. McQuail rozlišuje pět typů teorií a právě na normativní teorii nahlíží jako na soubor myšlenek zabývajících se zkoumáním a nařizováním způsobů, jak se média „mají“ chovat. McQuail 2009, s. 28.

¹⁷ Trampota 2006, s. 12.

¹⁸ Srov. McQuail 2009, s. 211 – 213. Trampota 2006, s. 145 – 146. Jílek, Bednaříková a kol. 2015 s. 12 – 13.

¹⁹ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 13.

Koncept informační kvality dle Westerståhla není primárně aplikován na oblast jazykového ztvárnění zpravodajských sdělení, naopak zabývá se informacemi v nejširším slova smyslu. Přesto je užití tohoto konceptu v oblasti zpravodajské produkce relevantní a to především proto, že za základ zpravodajského sdělení je považován převod informací do jazykového systému. Logicky je tak možné dojít k závěru, že zásady informační kvality je nutné aplikovat na volbu výrazových prostředků ve všech rovinách jazyka.²⁰ Vysoká normovanost volby jazykových prostředků, je vázána na naplnění pouze informativní funkce a právě koncept zásad informační kvality nabízí rozpracovaný a ucelený systém dílčích kritérií, která, jsou-li dodržována, vedou k naplnění pouze informativní funkce, a která umožňují stanovit taxonomii příznakových jazykových prostředků, majících potenciál zásady (případně některé dílčí aspekty) informační kvality porušit.²¹

Stejně jako jazykové prostředky jiných rovin jazyka, roviny zvukové, morfologické, syntaktické i textové, mají jazykové prostředky lexikální roviny potenciál porušovat zásady informační kvality. Jedná se však pouze o potenciál některý z aspektů informační kvality porušit a k tomuto jevu nemusí dojít, efekt, který sdělení na jednotlivé příjemce, může být zcela odlišný. K porušení zásad informační kvality dochází v lexikální rovině v případě, že lexikální jednotky obsahují kromě denotace (základního významu) také konotace. Konotace neboli přidružené významy, mohou být reprezentovány odpovídajícími sémy. Tyto sémy mohou být stylové, volní nebo například expresivní.²²

V. Jílek uvádí příklady, jak mohou tyto lexikální prostředky, u kterých jsou přítomny jednotlivé konotační sémy, porušovat aspekty zásad informační kvality. Zároveň však uvádí, že je nezbytné uvědomit si, že ne všechny aspekty případně jejich dílčí kritéria se vztahují k lexikální rovině. Specificky se k lexiku vztahuje pouze aspekt informativnosti, kritérium přesnosti a absence hodnocení a aspekt výrazové neutrality označení.²³

Lexikální prostředky mohou zkreslit fakta události, skrze jejich užití může být do sdělení vnesena jiná než informativní funkce, mohou aktivizovat čtenáře, případně mohou mít schopnost ztížit percepci a recepci sdělení, přičemž v některých případech může dojít i ke znemožnění přijetí sdělovaného obsahu. Tyto efekty nemusejí být u jednotlivých příjemců

²⁰ Tamtéž.

²¹ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 14.

²² Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 35 – 36.

²³ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 35.

stejného rozsahu, jedná se pouze o efekty, které jsou identifikovány na základě charakteristik jazykových prostředků.²⁴

Taxonomii lexikálních prostředků, které mají potenciál rušit aspekty informační kvality, stanovuje právě V. Jílek, který uvádí komplexní definice všech jazykových prostředků, které touto schopností disponují. Pro účely této práce je dostačující zaměřit se na oblast expresivních výrazů.

Aspektu pravdivosti může původce sdělení dosáhnout, je-li zpráva přesná a úplná, nezbytné je, aby se do zprávy nepromítalo autorovo hodnocení události a aby nebyly vkládány komentáře. U tohoto aspektu je zohledněno kritérium přesnosti vyjádření a kritérium absence hodnocení. Hodnotící expresiva nepřesně označující skutečnost porušují zároveň kritérium přesnosti i kritérium absence hodnocení.²⁵ Hodnotící expresiva přesně označující skutečnost mají potenciál porušit pouze kritérium absence hodnocení.²⁶

U aspektu informativnosti v této klasifikaci není vyčleňován žádný typ expresivních výrazů. Informativnost je chápána jako srozumitelnost a expresivní výrazy srozumitelnosti napomáhají (přestože ve zpravodajské produkci nejsou tyto výrazy žádoucí).

Naopak u faktoru nestrannosti, konkrétně u aspektu neutrality lze najít několik druhů expresiv, které mají potenciál tento aspekt narušovat, jsou to expresiva inherentně hodnotící a inherentně nehodnotící; expresiva adherentně hodnotící a adherentně nehodnotící.²⁷ Problematice expresivity s ohledem na rozdělení na inherentní a adherentní expresiva se věnuje další úsek práce.

²⁴ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 36.

²⁵ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 63.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 106.

2) Expresivita

Příruční mluvnice češtiny uvádí, že za expresivní jazykové prostředky bývají považovány takové prostředky, jejichž pojmový obsah nebo vyjadřovaný vztah, je doprovázen citovým postojem mluvčího. Tento citový postoj může být kladný či záporný.²⁸ V žurnalistické produkci může být užití expresivních výrazů novinářem motivováno třemi příčinami. Může se jednat o projev sebevyjádření, o vyjádření emočního stavu, o uvolnění vnitřní emocionality. Tato příčina užití expresivity je ve zpravodajských sděleních (potažmo v žurnalistické produkci publicistických sdělení v užším slova smyslu) považována za nepřipustnou a pronikne-li emocionalita do sdělení, jedná se o chybu.²⁹ Jsou-li expresivní jednotky užitý vědomě, mohou sloužit buďto k aktivizaci čtenáře, případně k naplnění některé konativní funkce. Na poslední typ příčiny je nahlíženo jako na kombinaci výše zmíněného.³⁰ V některých částech žurnalistické produkce je užití expresivních jednotek pochopitelné. Je-li však užíváno expresiv ve zpravodajství, není tento jev žádoucí. (viz výše)

Přítomnost expresivity je možné identifikovat ve všech rovinách jazykového systému. V mluveném projevu může nést znaky expresivity například intonace, tempo nebo dynamika projevu. V rovině fonetické může být expresivita realizována skrze odchýlení se od fonetické normy, například prodloužením vyslovené hlásky. Ve fonologii se jev expresivnosti může projevit v užití hlásek *-ej* namísto spisovné hlásky *-ý*. Rovina morfologická také produkuje expresivní výrazy, jedná se například o tvary první osoby plurálu maskulinního substantiv, která jsou zakončena koncovkou *-ista*, příkladem mohou být výrazy *idealisté x fašisti*. Oblastí morfologie, která je velmi produktivní, co se týče expresivních výrazů, je slovo tvorba. Syntaktická rovina je další oblastí, ve které je možné identifikovat vysoký počet expresivních výrazů. Tato rovina nabízí hned několik způsobů, kterými dochází k vyjadřování emocí, jedním z příkladů může být změna slovosledu.³¹

Přestože je možné identifikovat expresivní jazykové prostředky ve všech rovinách jazyka, jedna z rovin svou produkcí expresivních výrazů značně převyšuje ostatní. Příruční mluvnice češtiny uvádí, že oblast slovní zásoby neboli lexikum, představuje „*hlavní*

²⁸ Příruční mluvnice češtiny, 2012, s. 774.

²⁹ Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 78.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Příruční mluvnice češtiny, 2012, s. 775 – 776.

*doménu*³² expresivnosti. V lexikální jazykové rovině lze pozorovat, že původci sdělení, nemohou-li se ubránit citovým postojům, využívají právě prostředky lexikální expresivity.

Tato práce již v úvodu stanovuje, že jejím cílem je zkoumání lexikální expresivity a při vytváření taxonomie se práce věnuje pouze tomuto druhu.

2.1 Lexikální expresivita

Lexikální expresivita je tedy takový druh citového zaujetí mluvčího, který je obsažen v jednotlivých jazykových prostředcích slovní zásoby. Slovní zásoba jazyka je chápána jako souhrn všech slov, lexikálních jednotek, které se v daném jazyce vyskytují. Naprostá většina lexikálních jednotek obsažených ve slovní zásobě má pouze nociónální³³ význam. Jsou to jednotky spisovné, které nenesou žádný příznak a jsou označovány jako neutrální.³⁴ Tyto jednotky zpravidla vystihují smyslové a rozumové poznání skutečnosti³⁵, pojmenovávají realitu.³⁶ V opozici proti těmto nociónálním lexikálním jednotkám, stojí menší skupina slov. Jsou to slova, která vedle pojmenovovací funkce nesou také různé druhy příznaků. Tyto příznaky mohou být časové, stylové, mohou souviset s původem slova, s frekvencí jeho užívání, apod. Mimo těchto zmíněných příznaků, můžeme u těchto slov identifikovat také příznak expresivity.³⁷

Lexikální jednotky, které označujeme, jako expresivní se vyznačují přítomností příznaku citového nebo volního. Tyto druhy příznaků spolu s příznakem stylovým bývají označovány jako konotace. Konotace tvoří pragmatickou složku významu lexikální jednotky,³⁸ jsou to takzvané přidružené významy, „spoluvýznamy“, přičemž základní význam je označován pojmem denotace.³⁹

2.1.1 Dělení expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou

Rozdělení expresivity na tři základní druhy a to inherentní, adherentní a kontextovou uvedl jako první ve své publikaci J. Zima a s odkazem na tuto práci se této problematice věnují také další autoři mezi nimi například V. Jílek, P. Hauser, E. Minářová nebo také

³² Příruční mluvnice češtiny, 2012, s. 776.

³³ Pojmový, základní.

³⁴ Jílek 2005, s. 8.

³⁵ Bečka 1992, s. 18.

³⁶ Jílek 2005, s. 23.

³⁷ Jílek 2005, s. 8.

³⁸ Jílek 2005, s. 23.

³⁹ Jílek 2005, s. 38 – 39.

J. Mistrík.⁴⁰ Alternativní pohled na problematiku expresivity nabízí například J. V. Bečka.⁴¹ Za stěžejní je v této práci považováno právě rozdělení podle J. Zimy, především s ohledem na práci V. Jílka a P. Hausera.

2.1.1.1 Expresivita inherentní

Inherentní expresivita je dle V. Jílka „*vnitřně spjatá s lexikální jednotkou*“⁴², J. Zima charakterizuje expresivnost inherentně expresivních lexikálních jednotek jako neoddělitelnou součást jejich významu.⁴³ Expresivní lexikální jednotky, které můžeme zařadit do této kategorie, jsou tedy takové, které svůj expresivní charakter zřetelně vyjadřují, jejich expresivní příznak je pro uživatele jazyka nápadný a viditelný bez znalosti bližšího kontextu, tedy i v případech, kdy tyto lexikální jednotky stojí izolovaně. Expresivní charakter těchto jednotek může být realizován skrze hláskovou stavbu slova, skrze slovotvornou utvářenost, případně může být zakotven v jejich lexikálním významu.⁴⁴ Této realizaci odpovídá dílčí členění na expresivitu hláskovou, slovotvornou a lexikálně sémantickou, které uvádí V. Jílek a také P. Hauser.⁴⁵

2.1.1.1.1 Expresivita hlásková

Hlásková expresivita je založena na přítomnosti hlásek, případně skupin hlásek, které by u neutrálních slov působily neobvykle, jedná se o takové hlásky, které mohou být vnímány jako zvukově expresivní.⁴⁶ Příkladem tohoto druhu expresivity může být spojení předopatrových hlásek *d', t', ň, j* s krátkými samohláskami střední a zadní řady *a, u, o*, případně se souhláskou *ou*, například: *hňup, nekňuba, tulpas*. Dalším příkladem může být užití hlásky *ch*, která nese expresivní příznak, je-li užitá v konkrétním hláskovém uskupení, např. *chlemtat, chumlat, chrchlát*.⁴⁷ V. Jílek také uvádí jako tvůrce hláskové expresivity například skupinu hlásek *-ajs/-ajz-* ve slovech: *maglajs, tlamajzna*.⁴⁸ Dalším původcem

⁴⁰ Zima 1961, s. 10 – 11. Jílek 2005, s. 23 – 26. Minářová 2011, s. 234, Mistrík 1985, s. 81.

⁴¹ J. V. Bečka rozděluje expresivní lexikální jednotky do čtyř kategorií, které pojmenovává jako „*zvukovou expresivnost pojmenování*“, „*citovou expresivnost pojmenování*“, „*apelovou expresivnost pojmenování*“ a jako poslední uvádí tzv. „*výrazovou expresivnost pojmenování*“. Bečka, 1992, s. 116 – 124.

⁴² Jílek 2005, s. 23.

⁴³ Zima 1961, s. 10.

⁴⁴ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 78.

⁴⁵ Jílek 2005, s. 23 – 24. Hauser 1980, s. 49.

⁴⁶ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 79.

⁴⁷ Hauser 1980, s. 49.

⁴⁸ Jílek 2005, s. 24.

hláskové expresivity mohou být specifické slabičné struktury: *cik cak, třesky plesky* nebo také některé onomatopoeie⁴⁹ a lexikální jednotky, které jsou od nich odvozeny.⁵⁰

Příklad hláskové expresivity přítomné v analyzovaném vzorku: Během analýzy inherentně expresivních výrazů byl identifikován pouze jeden jazykový prostředek jako inherentně expresivní spadající do kategorie hláskové expresivity. Jedná se o lexikální jednotku „*štára*“ ve významu *policejní honička*:

„*Krátce nato pak ministerská kolona vyjela na neohlášenou štáru dvou ubytoven.*“
(Blesk.cz, 6. 2. 2017, rubrika „*Události*“)

2.1.1.1.2 Expresivita slovtvorná

Tento druh expresivity závisí na slovtvorných kategoriích, typech a prostředcích.⁵¹ U slovtvorných kategorií⁵² se jedná především o slova zdobnělá (deminutiva) a slova zvětšovací (augmentativa). Deminutiva bývají realizována skrze deminutivní, zdobňující přípony typu *-ek, -ík, -ka, -ko, átko, -eček, -íček, -ička, -ečka, -ičko, -ečko, -ánek, -ínek, -áček, -enka, -ínka, -oušek, aj.*, tyto přípony jsou přítomny například u slov: *lesíček, švadlenka*.⁵³ Augmentativa bývají realizována pomocí augmentativních, zvětšujících, přípon typu: *-isko, -ák, -izna, -oun, aj.*, zřetelné je využití těchto přípon například u slov: *psisko, šutrák*.⁵⁴ (Detailně charakterizuje slovtvorné expresivní přípony J. Zima, viz níže.)

U deminutiv je však třeba zmínit, že ne vždy musí být tyto lexikální jednotky expresivní. Mohou být užity v nociónálním významu, pouze však vyjadřují skutečnost, že označovaná věc je kvantitativně menší. Příkladem mohou být slova *knížka, stolek*, jejich nociónální významy jsou „malá kniha“ a „malý stolek“, nenesou tedy expresivní příznak. U jiných zdobnělin však expresivní příznak přítomen je a tato slova neslouží k označení něčeho „malého“, jako příklad mohou sloužit výrazy: *sluníčko, maminka*.⁵⁵

Jako další skupinu lexikálních jednotek patřících do skupiny expresiv slovtvorných uvádí P. Hauser adjektiva, která označují zesílení, případně zjemnění původních vlastností: *maličký, dlouhatánský*. Další typy uvádí P. Hauser shodně s V. Jílkem. Jsou to, například, názvy nositelů vlastností vyznačujících se nápadným znakem: *vousáč, mlad'och*; názvy osob

⁴⁹ Zvukomalebna slova, která foneticky napodobují přirozené zvuky.

⁵⁰ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 79.

⁵¹ Hauser 1980, s. 49.

⁵² Lexikální jednotky, které jsou spojeny obecným významem.

⁵³ Jílek, 2005, s. 23.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Hauser 1980, s. 49.

se zápornou předponou: *nestyda*, *nenasyta*; a také skupina slov s cizími předponami typu *arci-* / *erc-*: *arcidarebák*, *ercblb*.⁵⁶ Zároveň mohou být dle V. Jílka užity předpony zveličující nebo intenzifikační: *mega-* / *super-* / *ultra-*, či předpony zdrobňující: *pidi-*. Expresivní jednotky mohou vzniknout také procesem reduplikace (viz níže).⁵⁷

J. Zima se problematikou slovotvorné expresivity zabývá hlouběji. Druhy slovotvorné expresivity rozděluje do skupin dle typů a prostředků, které ji utvářejí. Dělí je následujícím způsobem:

Expresivita daná příponami slov je nejobsáhlejší skupina inherentně expresivních výrazů a může obsahovat augmentativa i deminutiva (zde pozorujeme kvantitativní charakter výrazů) případně pejorativa⁵⁸ a meliorativa⁵⁹ (kvalitativní charakter). Přípony, které mohou nést expresivní příznak, lze identifikovat u šesti slovních druhů a to u substantiv, adjektiv, některých pronomen, adverbíí, verb a také u číslovky – *všecek*. Substantiva popisuje J. Zima důkladněji, rozděluje přípony u substantiv maskulin (-*ák*; -*áč*; -*ec*; -*ek*; -*och* případně -*ouc*; -*ouš*; -*oušek*; -*as*; -*an*, -*án*; -*oun*; -*our*; -*ous*; dále také přípona -*a* a její varianty -*ta*, -*ka*; -*out*; -*era*; *ěra*; -*ura*; -*ula*; příkladem těchto expresivních výrazů mohou být slova: *drsňák*; *břicháč*; *ošklivec*; *pěknoušek*⁶⁰), a dále u substantiv feminin, tyto přípony jsou zastoupeny v menší míře (-*na*, -*anda*, *inda*, -*enda*, -*izna*, -*ajzna*, -*ule*; příkladem těchto expresivních výrazů mohou být slova: *křikna*, *šuškanda*, *treperenda*, *šťabajzna*⁶¹). Dle J. Zimy je nejmenší počet expresiv tvořených příponami v rámci substantiv u neuter a upozorňuje pouze na příponu -*isko*, která je augmentativního charakteru. Zároveň však uvádí, že užitím této přípony často dochází ke změně rodu, například, je-li užit substantivum *chlap*, které je maskulinum a připojena příponu -*isko*, vznikne tvar *chlapisko*, který náleží k rodu neutrum.⁶²

Expresivita slov hybridních je dána především protikladem mezi základem slova a příponou. Ke vzniku tohoto typu expresivity dochází zpravidla spojením cizí přípony spisovného jazyka se základem slova, který je domácí. Přípony, které hybridně expresivní

⁵⁶ Jílek 2005, s. 24. Hauser 1980, s. 49.

⁵⁷ Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 79.

⁵⁸ Slovo hanlivého významu.

⁵⁹ Slovo zlepšujícího významu.

⁶⁰ Zima 1961, s. 14 – 20.

⁶¹ Zima 1961, s. 20 – 21.

⁶² Zima 1961, s. 21.

slova tvoří, jsou: *-ista, -ant, -átor, -ián, -ius* a identifikovány mohou být například u slov: *pracant, vědátor, synátor, hrubián*.⁶³

Expresivita daná změnou neživotnosti v životnost vzniká u slovo tvorného typu substantiv, která jsou zakončena příponou *-ina*. Jedná se o změnu v životnosti například ze slovního spojení *chlupatý tvor* (životné) na *chlupatina*, případně ze slovního spojení *vyzáblý, vychrtlý člověk* může vzniknout neživotný výraz *vychrtlina*. U substantiv neuter J. Zima uvádí přípony *-dlo* a *-lo*, u těchto slov, která označují nástroje nebo prostředky, dochází k připojení expresivního příznaku právě přechodem z kategorie neživotných substantiv do skupiny životných. Příkladem mohou být tyto výrazy: *čumidlo, nemehlo, zlobidlo*.⁶⁴

Expresivita vznikající významovou změnou slovo tvorného typu je ojedinělým typem vzniku expresivity a dochází k němu v případě, že je použita přípona takového významu, který zcela jednoznačně slouží k vytvoření slova s odlišným významem. Jedná se o slova, která jsou zakončena příponou *-árna*. Je-li tato přípona použita pro označení obecných jmen místních (*čekárna, posluchárna*), nenesou tato slova expresivní příznak. Použije-li se tato přípona pro označení projevů vlastností, vznikají expresivní výrazy, například *sprostárna, sviňárna, všivárna*.⁶⁵

Expresivita způsobená reduplikací vzniká zdvojováním slabik ve slově, přičemž nejčastěji je tomu tak u přípon adjektivních deminutivních u slov: *maliličkový, malilinkový*, případně augmentativních: *dlouhanánský*. Reduplikace nesouvisí pouze s příponami, identifikována může být také u předpon, jako jsou například předpony *pře-* a *pra-*: *prapraobyčejný, přepřevýborný*. Zároveň lze tento typ expresivity najít i v rámci slovního základu adjektiv: *čiročirý, pohoupouhý, černočerný*. Častou frekvencí užívání však může docházet k vymizení expresivity a k užívání těchto adjektiv bez příznaku (*svatosvatý, čiročirý*).⁶⁶

Expresivita v oblasti kompozice slova se týká některých jmenných předpon, které se připojují k substantivům nebo adjektivům odvozených od substantiv. Tyto jmenné předpony zesilují význam základu. Jedná se například o předponu *arci-*, případně o další předpony, jako

⁶³ Zima 1961, s. 21 – 22.

⁶⁴ Zima 1961, s. 22 – 23.

⁶⁵ Zima 1961, s. 23.

⁶⁶ Tamtéž.

jsou *vele-*, *obr-*, *truc-*, *erc-*. Dle J. Zimy se však u expresivity v oblasti kompozice slova nemusí soustřeďovat pouze na afixy, je možné tento příznak vidět také u slovesných kompozit. Jedná se o skládání dvou prvků, které budí dojem nápaditostí, případně až grotesknosti, příkladem mohou být výrazy typu: *pudivítr*, *utřinos*.⁶⁷ V. Jílek do této skupiny slov řadí také expresiva, která jsou tvořena zápornou předponou *ne-* (*nenasyta*, *nestyda*).⁶⁸

Příklady slovotvorné expresivity identifikované v analyzovaném vzorku:

„Z ledové řeky vytáhl dvouletého **neposedu**.“ (Blesk.cz, 8. 2. 2017, rubrika „Události“)

„K muzice Šulákovou přivedli rodiče, **maminka** zpívala a hrála ochotnické divadlo, **tatínek** byl muzikant, hrál na několik nástrojů a měl taneční kapelu.“ (IHNEC.cz, 11. 2. 2017, rubrika „Domáci“)

„**Superoběžní** máma zhubla 100 kg: V těhotenství dostala mrtvici, která jí zachránila život.“ (Blesk.cz, 11. 2. 2017, rubrika „Svět“)

„Donald Trump by rád naplnil Guantánamo dalšími mizernými **chlapíky**.“ (IHNEC.cz, 10. 2. 2017, rubrika „Zahraniční“)

2.1.1.1.3 Expresivita lexikálně sémantická

Lexikálně sémantická expresivita je spjatá se základním významem lexikální jednotky. Lexikální jednotka sama označuje věci, které vyvolávají citové hodnocení, ať už kladné či záporné.⁶⁹ Do této skupiny slov patří citoslovce vyjadřující emoce (*au*, *ach*, *br*, *fuj*), případně vůli (*hle*, *na*, *hybaj*), částice (*ať*, *kéž*, *no nuž*), onomatopoeia⁷⁰ (*brnk*, *frr*, *haf*, *kokodák*) a také slova, která jsou od onomatopoeických výrazů odvozená (*brnkat*, *frkat*, *kdákat*). Kromě citoslovcí tvoří velkou podskupinu v oblasti lexikálně sémantické expresivity také lexikální jednotky, jejichž expresivita spočívá přímo ve významu (*blbý*, *hrabivý*, *pitomý*).⁷¹ Do skupiny lexikálně sémantických expresiv bývají řazeny také frazémy, neboli ustálená spojení slov, jejich expresivita je rovněž obsažena přímo v lexikálním významu. U těchto výrazů je nezbytné brát v potaz jejich metajazykové opisy. Je-li možné frazém metajazykově popsat bez

⁶⁷ Zima 1961, s. 25.

⁶⁸ Jílek 2005, s. 24.

⁶⁹ Hauser 1980, s. 49 – 50.

⁷⁰ Zvukomalebná slova.

⁷¹ Jílek 2005, s. 24.

užití expresivních jednotek, nemusí být ani frazém expresivní. Naopak, je-li metajazykově užito expresivních výrazů, i frazém je označen jako expresivní.⁷²

Příklady lexikálně sémantické expresivity identifikované v analyzovaném vzorku:

„*Smrduť a neudržované záchody, sprchy na patře pro 20 osob.*“ (Blesk.cz, 6. 2. 2017, rubrika „*Události*“)

„*A všechny okolnosti poté popsal v rozhovoru pro HN s tím, že jej Rath a jeho dosavadní advokáti obelhali a vnutili mu plnou moc **podfukem.***“ (IHNEC.cz, 8. 2. 2017, rubrika „*Domáci*“)

„*Popletové u Trumpa: Z premiéra udělali prezidenta, z premiérky pornohvězdu.*“ (Blesk.cz, 5. 2. 2017, rubrika „*Svět*“)

„*Eurozóna skýtá **tristní** obraz.*“ (IHNEC.cz, 7. 2. 2017, rubrika „*Zahraniční*“)

2.1.1.2 Expresivita adherentní

U většiny lexikálních jednotek nejsou přítomny znaky expresivity v jejich základním významu – invariantu. Ten je neutrální a vyjadřuje pouze věcné pojmy. Avšak, dojde-li k sémantické změně, mohou tyto základní a neutrální významy získat i ustálený význam expresivní. Jedná se o proces významového větvení slova, což znamená, že slovo se stává polysémiím (mnohovýznamovým) a nese tedy více než jeden význam a ten může být expresivní.⁷³

Jedním ze způsobů, kterým vzniká tento typ expresivity, je označení skutečnosti, která je v podstatě neutrální, slovem, které nese znaky nadměrnosti. J. Zima uvádí jako příklad slovo *robot* užitá ve větě: „doma mě čeká ještě *robot*“.⁷⁴ Touto větou se snaží autor vyjádřit, že jej doma čeká ještě obtížná práce, případně velké množství práce. Slovo *robot* však nese znaky nucenosti a bezplatnosti a je tedy v porovnání s realitou užito jako nadměrné, zveličující.⁷⁵ Naopak, je-li toto slovo užito v historickém kontextu, je chápáno jako neutrální a není považováno za adherentně expresivní: „*Robot* neboli *poddanství* je ve feudálním systému osobní služba sedláků a rolníků pro jejich pány.“⁷⁶

⁷² Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 80.

⁷³ Zima 1961, s. 43.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Wikipedie. Otevřená encyklopedie. [online][02-27-2017], dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Robot>

Obdobný typ příkladu uvádí V. Jílek u slova *inteligent*. „*Základní význam: člověk s inteligencí či člověk s vyšším vzděláním, vzdělanec, intelektuál = neexpresivní. Expresivní význam: označení tímto slovem může být chápáno ve smyslu hlupák (negativně hodnotící, ironické, nadávka)*“.⁷⁷

Stejně jako tomu je u inherentní expresivity i u adherentní nabízí dílčí dělení J. Zima. V rámci adherentní expresivity vyčleňuje tyto typy:

Expresivita vznikající přesuny pojmenování uvnitř oblasti jevů lidského života.

U tohoto druhu expresivity dochází k jejímu vzniku přesunem lexikálních jednotek z jedné oblasti lidského života do jiné, takové, ve které toto označení působí neobvykle a zvláště. J. Zima uvádí několik dalších dílčích kategorií, v rámci kterých může k těmto přesunům docházet. Mimo jiné se jedná o pojmenování z oblasti biologie, fyziologie a patologie člověka (u této skupiny uvádí jako příklad slovo *mládě*, které lze použít pro označení nezkušeného člověka). Další skupinou jsou jména příslušníků národů, křestní jména, příjmení a apelativa⁷⁸ (u této skupiny uvádí Zima jako příklad jméno Matěj, případně Mates, které je silně expresivní, pokud je psáno s malým m *matěj*, *mates* a označuje hloupého člověka). Dále uvádí jména osob a pojmenování jevů z kulturní historie člověka, pojmenování z okruhu náboženských představ, náboženského kultu a liturgie; pojmenování z oblasti jevů pohádek a bájí; pojmenování z okruhu člověka a společnosti; pojmenování sociálních jevů minulých; pojmenování z okruhu činnosti člověka; pojmenování z okruhu vojenství a společenského života; názvy činností odborné povahy a činností specifických pro úzký okruh lidí.⁷⁹

Expresivita vznikající pojmenováním skutečností z oblasti lidského života výrazy z okruhu života živočišného. Vznik tohoto typu expresivity může být motivován snahou o vystižení jevů v oblasti lidského života z oblasti života zvířecího a původ této motivovanosti může být zakořeněn ve skutečnosti, že člověk je biologicky nejvyspělejším tvorem a ve svém vývoji často zahrnuje i vývojová stadia nižších organismů. Lze tedy pozorovat rozdíly i podobu mezi jednotlivými jevy v těchto oblastech. V této kategorii se nejčastěji objevují pojmenování, která označují zánik lidského života, právě výrazy z oblasti živočišné: *pojít, zdechnout, zcepenět*.⁸⁰ Dále jsou používány výrazy, které označují zvířecími

⁷⁷ Jílek 2005, s. 25.

⁷⁸ Obecná jména.

⁷⁹ Zima 1961, s. 55 - 62.

⁸⁰ Zima 1961, s. 64.

hlasy právě hlasy lidské: *kuňkat, zaskřehotat*⁸¹, přičemž často se jedná o hlasy ptací. V této skupině se také vyčleňují tzv. symbolické výrazy expresivní, které představují sémantický hyperbolismus. Tento jev spočívá v pojmenovávání užitím výrazů, které obsahují metaforické významové znaky, jedná se o označení zvířat, jejichž vlastnosti představují typické maximum. Toto maximum nemusí být reálné, často je pouze domnělé, nicméně v lidském vědomí je zakotveno a spojeno s určitou představou. Příkladem těchto expresiv mohou být slova: *lišák* označující “zchytralého člověka”; *červ* označující “ubohou, nepatrnou bytost”; nebo například *tygřice*, přičemž toto označení bývá používáno pro označení “zuřivé, vzteklé ženy”.⁸²

Expresivita vznikající přesunem pojmenování z oblasti živočišstva, rostlin a přírodních jevů do jiných oblastí. V této oblasti jsou výchozí skupinou, ze které vznikají přesunem do jiné oblasti expresivní výrazy, zvířecí hlasy, kterými bývají popisovány zvuky. Například slovo *zavýt* může být použito ve spojení se slovem klakson – *klakson zavyl*. Z rostlinné oblasti se pak často jako expresivní označují výrazy, které mohou označovat jevy v oblasti lidské: *povadl mu úsměv, zašvelil úsměv*.⁸³

Expresivní záměny pojmenování mezi oblastí neživé hmoty a oblastí lidského života. Jevy v oblasti lidského života jsou zpravidla složitější, než ty, které se odehrávají v oblasti neživé hmoty, a z toho důvodu bývá často využito právě jejich pojmenování ve snaze zjednodušit jevy lidského života. Přirovnání může být často původcem těchto záměn: *je hubený jako tyčka; je vysoký jako bidlo*.⁸⁴

J. Zima vychází v popisu adherentní expresivity z předpokladu, že její vznik je způsoben přesunem nebo záměnou pojmenování z různých okruhů společnosti, přičemž všechny tyto typy jsou uvedeny v taxonomii. Při praktické části práce však nejsou jednotlivé výrazy rozřazovány do skupin dle tohoto detailního rozdělení, toto rozdělení slouží pouze jako pomůcka při identifikaci expresivních výrazů v textu. Všechny výrazy, které jsou v praktické části určeny jako expresivní dle Zimovy detailní klasifikace, jsou řazeny pouze do skupiny expresiv adherentních.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Zima 1961, s. 63 - 67.

⁸³ Zima 1961, s. 67 - 68.

⁸⁴ Zima 1961, s. 69 - 74.

Příklady adherentní expresivity identifikované v analyzovaném vzorku:

„Zároveň byste měli omezit léky, pokud můžete, neustálé **uzobávání** růžových léků na bolest příliš neprospívá.“ (Blesk.cz, 7. 2. 2017, rubrika „Události“)

„Větší díl nákladů ale zřejmě **spolkly** právní a poradenské služby.“ (IHNET.cz, 6. 2. 2017, rubrika „Domáci“)

„Mladá maminka Tiffaney do sebe každý den **naládovala** přes 11 tisíc kalorií z převážně rychlého občerstvení.“ (Blesk.cz, 11. 2. 2017, rubrika „Svět“)

„Někdejší vůdce polského protikomunistického hnutí Solidarity a bývalý polský prezident Lech Walesa znovu popřel, že by někdy **donášel** komunistické tajné policii.“ (IHNET.cz, 7. 2. 2017, rubrika „Zahraniční“)

2.1.1.3 Expresivita kontextová

Třetím typem expresivity v rámci základního vymezení je expresivita kontextová. Při zařazování tohoto typu expresivity do systému jazyka dochází k rozporu, autoři se neshodují na tom, zda je součástí roviny lexikální nebo roviny stylistické. E. Minářová⁸⁵ případně J. Zima se přiklání k zařazení kontextové expresivity do roviny stylistické. J. Zima argumentuje skutečností, že vznik kontextové expresivity je realizován skrze vzájemné pronikání odlišných stylistických vrstev a dodává, že expresivita těchto výrazů se projevuje v případě, jsou-li užity v kontextu, přičemž mimo kontext tato expresivita přítomna není.⁸⁶ V. Jílek naopak uvádí, že kontextová expresivita se lexikologií zabývá a že se jí dotýká⁸⁷ a z toho důvodu je v této práci kontextová expresivita považována za lexikálně relevantní, je v taxonomii uvedena a zohledněna.

Jev kontextové expresivity je postaven na rozporu mezi částmi výpovědi či uvnitř jednotlivých výpovědí a tyto rozpory mohou být realizovány třemi způsoby. Za první z nich bývá považováno užití jednotek, které sice neobsahují žádný pragmatický sém ani jiný lexikální příznak, je však patrný rozpor mezi pojmovým výrazem, denotačním významem, a označovanou skutečností. Jako příklad uvádí V. Jílek větu „*Předložil své třístránkové dílo.*”⁸⁸

⁸⁵ Minářová 2011, s.

⁸⁶ Zima 1961, s. 84.

⁸⁷ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 59.

⁸⁸ Bednaříková, Jílek a kol. 2015, s. 60.

Druhým způsobem vzniku kontextové expresivity je užití jednotek, jejichž pojmový výraz je kompatibilní s označovanou skutečností, nicméně nesoulad je důsledkem přítomnosti stylové konotace, případně kombinace této konotace s časovou charakteristikou. Tento druh vzniku kontextové expresivity je tedy spjat s užitím lexikálních jednotek, které ve své sémantické struktuře obsahují stylém knižní, poetický nebo hovorový, přičemž u knižních jazykových prostředků se jedná především o archaismy.⁸⁹ Příkladem může být výraz *jazykozpyt*, lexikální jednotka, která je zároveň archaická i knižní, ale nemusí být nutně užitá jako expresivum. Ve větě „*Lingvistika byla dříve označována jako jazykozpyt.*“ není toto slovo užitó jako expresivum a naopak ve větě „*Dnešní jazykozpytci si nevědí rady.*“ je tento výraz inkongruentní, v nesouladu, jelikož se vztahuje k současnosti a může být negativně hodnotící.⁹⁰

Ve třetím případě může dojít ke kombinaci výše zmíněného, tedy k užití rozporu pojmového výrazu s označovanou skutečností a zároveň také k rozporu mezi stylovým charakterem sdělení a stylovým příznakem lexikální jednotky nebo také k rozporu mezi časovým zakotvením výpovědi a časovým příznakem lexikální jednotky. Jako příklad uvádí V. Jílek větu „*Dostavili se zbrojnoši ze zásahové jednotky.*“, ve které je užit historismus, jehož užití demonstruje výše zmíněnou kombinaci užití jednotek, které mohou být v různých nesouladech.⁹¹

Záměrné použití kontextové expresivity může mít za cíl nejen hodnocení, ale také dosažení zvláštního sémantického efektu. Tímto efektem může být například ironie nebo slovní humor.⁹²

Příklady kontextové expresivity identifikované v analyzovaném vzorku:⁹³

„*Delikatesa s chutí rakoviny.*“ (Blesk.cz, 5. 2. 2017, rubrika „*Události*“)

„*Podívejte se, kdo jsou noví strážci Agrofertu.*“ (IHNEĐ.cz, 8. 2. 2017, rubrika „*Domáci*“)

„*Nezdravou stravou se vyjedli až na těžkotonážních společných necelých 350 kilogramů.*“ (Blesk.cz, 6. 2. 2017, rubrika „*Svět*“)

⁸⁹ Archaismy jsou zastaralé jednotky slovní zásoby.

⁹⁰ Bednařiková, Jílek a kol. 2015, s. 60.

⁹¹ Bednařiková, Jílek a kol. 2015, s. 61.

⁹² Jílek 2005, s. 25.

⁹³ Vzhledem ke skutečnosti, že v rubrice „*Zahraniční*“ na webovém serveru IHNEĐ.cz nebyl identifikován žádný prostředek kontextové expresivity, uvádí tento úsek práce pouze tři příklady.

2.1.2 Dělení expresivity dle kvality příznaku

Expresivní výrazy lze dle kvality příznaku rozdělit do dvou skupin. K tomuto rozdělení se přiklání několik autorů, mezi nimi například P. Hauser⁹⁴ V. Jílek⁹⁵ nebo E. Minářová.⁹⁶ Kategorie, které tito autoři uvádí, jsou typy expresivních výrazů s citovým příznakem kladným nebo záporným. Stejně rozdělení uvádí také P. Hauser⁹⁷, ten však dodává, že existují také slova, u kterých toto rozlišení není zcela specificky vyhraněno a lze tedy hovořit pouze o takzvaném „citovém slově bez další specifikace“.⁹⁸ Jako příklad uvádí dle SSČJ slova: *cháska*, *chechtat se*, *dívčina*. V tomto teoretickém vymezení se práce řídí rozdělením na expresiva s citovým příznakem pozitivním a na expresiva s citovým příznakem negativním, vyčleňuje také speciální kategorii expresiv bez přítomnosti hodnotícího sému.⁹⁹

2.1.2.1 Citový příznak pozitivní

V. Jílek a P. Hauser uvádějí jako podkategorie pozitivního (kladného) citového příznaku tyto dílčí typy: slova důvěrná, familiární, domácí slova, hypokoristika, laudativa, dětská slova a eufemismy.¹⁰⁰ V této typologii jsou zahrnuty všechny tvary slov, které by mohly nést citový příznak kladný, jiní autoři, např. M. Čechová, do této skupiny nezahrnují slova důvěrná, domácí a ani laudativa.¹⁰¹

2.1.2.1.1 Důvěrná, familiární slova, laudativa

Použití těchto slov je omezeno pouze na důvěrný styk známých osob. Zpravidla se jedná o zdobněliny (deminutiva), které jsou ve své podstatě mazlivé, může se jednat o slova typu: *čumáček*, *miláček*, *zlatíčko*.

V této kategorii zmiňuje V. Jílek¹⁰² i takzvaná laudativa, což jsou slova lichotná, kladně hodnotící. Naopak P. Hauser laudativa řadí ke slovům domácím a hypokoristikům. Hlavním kritériem však zůstává kladný citový příznak, na který V. Jílek upozorňuje, například u slova *chlapák*. Zde autor poukazuje na skutečnost, že toto slovo je tvořeno augmentativní příponou, která zpravidla určuje negativní expresivitu a i přesto může být takto vytvořené slovo s pozitivním příznakem. V takovýchto situacích je třeba zhodnotit kontext,

⁹⁴ Hauser 1980, s. 50 – 51.

⁹⁵ Jílek 2005, s. 26 – 28.

⁹⁶ Čechová 2008, s. 171.

⁹⁷ Hauser 1980, s. 50.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tyto typy expresiv jsou započítávány v rámci analýzy jako expresiva bez přítomnosti hodnocení.

¹⁰⁰ Hauser 1980, s. 50. Jílek 2005, s. 26.

¹⁰¹ Čechová 2008, s. 171.

¹⁰² Jílek 2005, s. 26.

ve kterém je lexikální jednotka užita, dochází zde totiž k tzv. přepólování expresivity. (viz níže)

2.1.2.1.2 Domácká slova, hypokoristika

Domácká slova jsou zpravidla užívána v domácím, rodinném prostředí, případně mohou být rozšířena do blízkého společenského okolí. I tato skupina může být nadále rozdělena a to na pojmenovávání příbuzenských vazeb: *máma, brácha, strejda*, případně jejich mazlivé varianty: *maminka, bráška, strýčinek*¹⁰³, a také na domácké obměny jmen, které bývají označovány pojmem hypokoristika: *Alena – Alča, Jan – Jenda*.¹⁰⁴

2.1.2.1.3 Dětská slova

Za dětská slova jsou považovány takové výrazy, které jsou užívány dětmi, případně dospělými v rozhovoru s dětmi. Jedná se například o slova *haját, bumbat, papat*.¹⁰⁵

2.1.2.1.4 Eufemismy

Jedná se o synonymní slova, případně víceslovná pojmenování (frazologická, opisná), která nahrazují takové výrazy, které jsou společensky nepřijemné nebo nevhodné. Eufemismy mají meliorativní neboli zjemňující charakter, a tudíž mají schopnost výpověď náležitě upravit, aby byla společensky přijatelná. Slova, která mohou ve společnosti působit rušivě a nevhodně, jako například *blázen, homosexuál*, případně adjektivum *starý*, lze nahradit eufemismy, jako jsou *duševně chorý, gay, senior*.¹⁰⁶

Příklady expresiv s kladným citovým příznakem identifikovaných v analyzovaném vzorku:¹⁰⁷

„*Markétě a Mirkovi hrozí v Turecku až 15 let vězení.*“ (Blesk.cz, 9. 2. 2017, rubrika „Události“)

„*Geny a příjmení zdědil po dědečkovi z Etiopie, ale jak sám říká, prožil stoprocentně české dětství.*“ (IHNEC.cz, 5. 2. 2017, rubrika „Domáci“)

„*Při antiglobalistických demonstracích dělají ramena, po jejich skončení se ale spořádaně vracejí domů k mamince na večeři.*“ (Blesk.cz, 8. 2. 2017, rubrika „Svět“)

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Hauser 1980, s. 50.

¹⁰⁶ Jílek 2005, s. 27.

¹⁰⁷ Vzhledem ke skutečnosti, že v rubrice „Zahraniční“ na webovém serveru IHNEC.cz nebyl identifikován žádný expresivní jazykový prostředek náležící do kategorie slov s kladným citovým příznakem, uvádí tento úsek práce pouze tři příklady.

2.1.2.2 Citový příznak negativní

U skupiny expresivních výrazů s negativním citovým příznakem dochází ke stejnému problému, jako u slov s citovým příznakem pozitivním a to k takovému, že někteří autoři uvádějí širší typologii a někteří užší. Tato práce považuje za stěžejní typologii dle P. Hausera¹⁰⁸ a V. Jílka¹⁰⁹. V. Jílek navíc uvádí i skupinu dysfemismů, která je v taxonomii také zahrnuta a kterou P. Hauser řadí do skupiny slov vulgárních.

2.1.2.2.1 Hanlivá, pejorativní slova

Do této skupiny slov dle P. Hausera patří především zveličelá slova (augmentativa). V. Jílek upřesňuje, že tyto lexikální jednotky vyjadřují negativní, odmítavý nebo dokonce pohrdlivý vztah mluvčího. Uvádí, například slovo *byrokrat*, které může být použito pro označení úředníka, který jedná velmi neochotně a prodlužuje úřední akt, dalšími příklady jsou slova *slaboch*, *špicl*, *tunelář*.¹¹⁰ V otázce augmentativ V. Jílek souhlasí s P. Hauserem, zároveň však upozorňuje na skutečnost, že ne všechna augmentativa a deminutiva musí nutně nést citový příznak, který příjemce sdělení očekává. Zde dochází k tzv. přepólování expresivity a jako příklady mohou být uvedena deminutiva typu *kamarádíček*, *vesničánek*, která v určitém kontextu nenesou kladný citový příznak, stejně jako augmentativum *psisko* ve větě: „*To naše psisko chlupaté.*“ nese příznak negativní.¹¹¹

2.1.2.2.2 Zhrubělá slova

Tato slova bývají používána v komunikačních aktech ve chvíli, kdy se mluvčí snaží vzbudit odpor, případně chce-li vyjádřit pohoršení nad nějakou skutečností. Dle V. Jílka se jedná o slova jako je například *dršťka* nebo slova označující akt pití *chlemtat*, *chlastat*.¹¹²

2.1.2.2.3 Vulgární slova

Tato kategorie sdružuje slova hrubého, nespolečenského vyjadřování a P. Hauser jako jejich příklady uvádí *blít* a *hajzl*. Zároveň pro něj do této skupiny patří i dysfemismy (viz níže).¹¹³ V. Jílek upozorňuje, že do této kategorie bývají zařazována i tzv. *sprostá slova*.¹¹⁴

¹⁰⁸ Hauser 1980, s. 51.

¹⁰⁹ Jílek 2005, s. 27 – 28.

¹¹⁰ Jílek 2005, s. 27.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Jílek 2005, s. 28.

¹¹³ Hauser 1980, s. 51.

¹¹⁴ Jílek 2005, s. 28.

2.1.2.2.4 Dysfemismy

Opakem eufemismů, zjemňujících výrazů (viz výše), jsou slova, která skutečnost zostřují, výrazy, které zdůrazňují nepříjemné, společensky nevhodné a nežádoucí skutečnosti.¹¹⁵ U eufemismů tato práce uvádí příklady slov *blázen*, *homosexuál*, případně adjektivum *starý* a nahrazuje je eufemismy. Stejně lze postupovat i zde, neutrální výrazy mohou být nahrazeny dysfemismy a to za účelem zesílení nepříjemných skutečností.¹¹⁶ Jako příklady dysfemismů užitých namísto výše zmíněných neutrálních výrazů lze použít tato slova: *magor*, *buzerant* a *kouká mu parte z kapsy*.

Příklady expresiv se záporným citovým příznakem identifikovaných v analyzovaném vzorku:

„*Ani rýmu z ledové vody nechytil a hned vymýšlel nové **lumpárny**.*“ (Blesk.cz, 8. 2. 2017, rubrika „*Události*“)

„*Méně **papírování** a také zjednodušení daňového systému mají být hlavními lákadly, kterými se budou občanští demokraté poprvé po sedmi letech snažit znovu atakovat dvouciferný volební výsledek.*“ (IHNEC.cz, 10. 2. 2017, rubrika „*Domáci*“)

„*Cestu ale málem zmařila **byrokracie** – indické velvyslanectví v Káhiře jí totiž odmítlo udělit vízum, protože si pro něj nebyla schopna dojet osobně.*“ (Blesk.cz, 10. 2. 2017, rubrika „*Svět*“)

„*Bojovat proti **byrokratům** v Bruselu bude muset Budapešť podle Orbána také kvůli svému plánu.*“ (IHNEC.cz, 10. 2. 2017, rubrika „*Zahraniční*“)

2.1.3 Hodnotící charakter expresivních lexikálních jednotek

Výše stanovená taxonomie uvádí, že expresivitu lze dělit na inherentní, adherentní a kontextovou a také dle kvality příznaku na expresivitu s kladným příznakem a expresivitu s příznakem záporným. Na expresivní lexikální jednotky však lze nahlížet ještě z jednoho úhlu a to, je-li brán v potaz hodnotící charakter těchto jednotek. Výše práce zběžně zmiňuje, které jednotky tento potenciál mají, tato kapitola nabízí přesnější a detailnější vymezení.

V. Jílek s odkazem na F. Čermáka pracuje s hodnotícím charakterem lexikálních expresiv, přičemž F. Čermák tento jev zohledňuje v souvislosti s frazeologismy a idiomy, které náleží k inherentně expresivním lexikálním výrazům. V. Jílek však uvádí, že hodnotící

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Hauser 1980, s. 51.

expresivita se vztahuje ke všem expresivním lexikálním jednotkám.¹¹⁷ F. Čermák rozlišuje u tohoto jevu dvojí charakter expresivity. Zohledňuje kvantitativní charakter, který je zde chápán jako intenzita a důraz a kvalitativní charakter, který je možné chápat polárně, tedy jako existující v protikladných dvojicích a to především jako *kladný – záporný*. Tato polarita hodnotícího charakteru může být blíže specifikována, charakter může být například: *pochvalný – hanlivý, obdivný – pohrdlivý, žertovný – posměšný, mazlivý – zhrubělý nebo také pozitivně a negativně ironický, aj.*¹¹⁸

Je-li přihlédnuto k rozdělení expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou, tak v rámci inherentní expresivity jsou jako dominantně hodnotící chápána expresiva, která náleží do skupiny expresivních pojmenování tvořených expresivními příponami, předponami, případně reduplikací. (viz výše) Primárně kladný hodnotící charakter mají deminutiva, protikladně proti nim stojí augmentativa s primárně záporným hodnotícím charakterem. Tím disponují také slova, která označují nositele s nápadným znakem a také slova, která vznikají užitím záporné předpony. Jsou-li v textu přítomna slova tvořená zveličujícími, intenzifikačními, zdrobňujícími expresivními předponami nebo reduplikací, charakter hodnocení je vázán na konkrétní lexikální jednotku a její užití v textu.¹¹⁹

Hodnocení může být také obsaženo v lexikálním významu pojmenovacích jednotek, v tomto případě se jedná o expresiva lexikálně sémantická. Za dominantně hodnotící považuje literatura také expresivní frazémy.¹²⁰

Adherentní expresiva mohou být také chápána jako hodnotící, přičemž hodnotící ráz je přítomen ve variantním významu slova, případně je s ním spjat.¹²¹ Podstata expresivity adherentně expresivních výrazů je v jejím zapojení do kontextu, přičemž s kontextovým zapojením může souviset také jev přepólování expresivity – může dojít ke změně záporného hodnotícího charakteru na kladný a naopak. V. Jílek uvádí příklady kladně hodnotících adherentních expresiv a také záporně hodnotících, například u vlastností a charakteristických rysů bytostí či neživých skutečností: *laň, lev* (kladný); *bačkora, jidáš* (záporný), apod.¹²²

Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci typologie expresivity jsou vyčleňována také expresiva s citovým příznakem kladným a citovým příznakem záporným, je nutné

¹¹⁷ Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 77.

¹¹⁸ Čermák, Filipec 1985, s. 198.

¹¹⁹ Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 79 – 80.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 82.

¹²² Tamtéž.

zohlednit i jejich hodnotící charakter. Hodnotící charakter těchto expresiv vyplývá již z jejich zařazení dle citového příznaku. Slova, která náleží do skupiny expresiv s kladným citovým příznakem, vyjadřují primárně kladné hodnocení a slova, která náleží do skupiny expresiv se záporným citovým příznakem, vyjadřují primárně záporné hodnocení.

U hodnotícího charakteru expresivních lexikálních jednotek je důležité brát v potaz jev, který bývá označován jako přepólování expresivity. S tímto jevem se lze setkat u několika typů expresivity a jeho identifikace závisí na kontextu, v jakém je lexikální jednotka užitá. Přepólování expresivity spočívá ve změně hodnotícího rázu z kladného na záporný případně naopak.¹²³ Například u deminutiv, která mají zpravidla kladný hodnotící ráz a jsou tedy chápána jako kladně hodnotící expresiva, je možné setkat se s užitím těchto jednotek v negativním kontextu. Příkladem může být výraz typu „*třicetiletý hošíček*“, který uvádí V. Jílek. Stejně tak je možné chápat slovní spojení „*to naše psisko chlupaté*“ jako kladně hodnotící, přestože je zde užitá augmentativní přípona *-isko*, která má potenciál vytvářet slova zveličelá, primárně náležící do kategorie negativně expresivních jazykových prostředků. K přepólování expresiv může vlivem kontextu dojít také u adherentních expresiv a také u expresiv s citovým příznakem.

¹²³ Jílek, Bednaříková a kol., 2015, s. 82.

3) Charakteristika webových serverů Blesk.cz a Ihned.cz

Praktická část práce se zabývá identifikací lexikálně expresivních jazykových prostředků ve zpravodajských komunikátech na webových serverech. Ke komparaci byly vybrány dva webové servery, přičemž každý z nich náleží k tištěnému periodiku, ani jeden však není pouhým zrcadlem tištěných novin (viz níže). Tato periodika se od sebe liší především svou mediální reprezentací a to v intencích serióznosti. Předpoklad, se kterým práce pracuje, je ten, že médium, které je chápáno jako bulvární, bude ve svých zpravodajských textech častěji využívat expresivní jazykové prostředky. Naopak u média seriózního charakteru se výskyt expresivních výrazů nepředpokládá a v případě, že se tyto výrazy v textech přítomny jsou, očekává se, že v mnohem menší míře než u bulvárního média.

3.1 Blesk.cz

Webový portál Blesk.cz je jedním z online produktů vydavatelského domu Czech News Center a.s. (dále jen CNC), který je nejsilnějším mediálním domem na českém trhu. Z online platformy provozuje server Info.cz, iSport.cz, Ahaonline.cz a další. Z tištěných periodik CNC a.s. vydává mimo jiné deník Aha!, týdeníky Reflex, Blesk pro ženy nebo čtrnáctideník pro děti ABC. Sama společnost považuje deník Blesk za „vlajkovou loď“ vydavatelství, a to především z toho důvodu, že deník Blesk je již několik let nejprodávanějším a také nejčtenějším deníkem na českém mediálním trhu.

Webové stránky Blesk.cz nabízí čtenářům online vydání tištěného deníku. Online realizace deníku není pouhým zrcadlem tištěného periodika, obsah je doplněn o denní aktuality a zároveň je na webu dostupné větší množství informací a to zejména ze světa showbyznysu, sportu, zábavy a kultury.¹²⁴ CNC považuje Blesk.cz za rozsáhlý zpravodajsko-společenský portál, který je založený na principech rychlosti, relevantnosti, atraktivnosti a multimedialnosti.¹²⁵ Blesk.cz disponuje velkým množstvím rubrik, hlavní témata jsou rozdělena do tří kategorií a to „Celebrity“, „Zprávy“ a „Sport“. Pro účely této práce je relevantní pouze rubrika „Zprávy“, která je dále rozčleněna do několika dalších rubrik, přičemž analýze byly podrobeny sekce „Události“ a „Svět“. Tyto dvě rubriky nabízí

¹²⁴ CNC / Czech News Center a.s. [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.cncenter.cz/clanek/1323/o-nas>

¹²⁵ CNC / Czech News Center a.s. [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.cncenter.cz/clanek/1281/blesk-cz>

čtenářům obdobný obsah jako „*Domáci*“ a „*Zahraniční*“ sekce portálu IHNED.cz, a z toho důvodu byly vybrány k analýze.¹²⁶

Přestože vydavatelství CNC a.s., na rozdíl od vydavatelského domu Economia a.s., který zcela jasně vymezuje, že IHNED.cz má být chápáno jako seriózní médium (viz níže), nedeklaruje, že by se webový server Blesk.cz měl řadit k bulvárním médiím, je takto chápán a do této skupiny zařazován. Definice bulvárního média spolu s jeho znaky umožňuje zařadit Blesk.cz do této kategorie. (viz níže)

3.2 IHNED.cz

Webový server IHNED.cz je jedním z online produktů vydavatelského domu Economia a.s., který mimo jiné provozuje zpravodajský server Aktuálně.cz, webový projekt Aktuálně.TV a další tematické internetové tituly. Zároveň je vydavatelem několika tištěných periodik a to deníku Hospodářské noviny, týdeníku Ekonom, Respekt, Marketing&Media a dalších odborných titulů.

IHNED.cz je web Hospodářských novin, který obsahuje kompletní obsah tištěného vydání deníku. Dostupné jsou zde také všechny magazíny a speciální přílohy. Oproti tištěné verzi Hospodářských novin nabízí čtenářům aktuální zpravodajství, typické pro online prostředí. Webový server tedy není pouhým zrcadlem tištěných novin, ale poskytuje informace nad rámec deníku. Hlavní sekce, kterými tento web disponuje, jsou: „*Home Page*“, „*Byznys*“, „*Domáci*“, „*Zahraniční*“, „*Názory*“, „*Life*“, „*Tech*“, „*Art*“ a „*Auto*“. Z uvedených sekcí byly pro účely této práce vybrány rubriky „*Domáci*“ a „*Zahraniční*“, které svým zpravodajským obsahem korespondují s vybranými rubrikami serveru Blesk.cz. Rubrika „*Domáci*“ nabízí čtenářům aktuální události z domácího politického a společenského života, přičemž rubrika „*Zahraniční*“ nabízí totéž, pouze ve světovém měřítku s případným podrobnějším rozbohem nejdůležitějších událostí.

Jak sama společnost na svém webu prezentuje, tituly vydávané společností Economia a.s. se vyznačují „*vysokou kvalitou žurnalistiky, profesionálním zpracováním, exkluzivními zprávami a fundovanými analýzami*“¹²⁷, zároveň je zde upozorněno na skutečnost, že příjemci informací jsou z 66% majitelé firem a zástupci managementu, jejichž hlavní požadavky na zpravodajství jsou především serióznost obsahu a objektivita

¹²⁶ V mnoha případech byly na obou webových serverech publikovány zpravodajské texty, zpracovávající identická témata.

¹²⁷ Economia a.s. [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://economia.ihned.cz/produkty-a-sluzby/ihned-cz/>

poskytovaných informací. *Economia a.s.* zdůrazňuje skutečnost, že: „značka *Hospodářských novin přináší do online světa své silné atributy – objektivní zpravodajství, prémiový ekonomický obsah (...)*.“¹²⁸ Lze tedy předpokládat, že v rámci žurnalistické produkce autoři dbají na normy, které je nutné dodržovat za účelem tvorby objektivního zpravodajství, což v rámci této práce představuje absenci expresivních lexikálních jednotek.

3.3 Charakteristika bulvárního média

Pojem bulvár pochází z francouzského jazyka, ve kterém slovo *boulevard* znamená široká třída se stromořadím nebo promenáda, případně velkoměstská tepna, jak je uvedeno v Praktické encyklopedii žurnalistiky. Ta také uvádí, že původně se tímto pojmem označoval pouliční prodej novin kameloty, kteří lákali potenciální čtenáře vykřikováním senzačních titulků. Tento typ periodik byl cenově dostupný široké veřejnosti a nepředpokládal vyšší vzdělání, koncipován byl tak, aby obsahu porozuměli i nižší vrstvy a aby pro ně byl dostupný. Postupem času došlo k posunu významu slova a noviny, které byly označovány jako bulvární, představovaly v povědomí čtenářů tisk neseriózní, laciný a ne vždy přinášející ověřené informace.¹²⁹ Bulvární média existují přibližně sto let a za dobu své existence nijak zásadně nezměnila svůj charakter. Obecně lze konstatovat, že bulvární tisk je zaměřen na osudy obyčejných lidí, které jsou zpravidla interpretovány dramatickým a senzacechtivým způsobem. Další oblastí zájmu těchto periodik jsou zločiny, katastrofy, krize, skandály a slavné osobnosti.¹³⁰ Je-li tato charakteristika vztažena k periodiku Blesk (potažmo jeho internetové realizaci), lze usoudit, že toto periodikum je chápáno jako bulvární.

¹²⁸ *Economia a.s.* [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://economia.ihned.cz/produkty-a-sluzby/ihned-cz/>

¹²⁹ Praktická encyklopedie žurnalistiky 1999, s. 32.

¹³⁰ McQuail 2009, s. 43.

4) Praktická část

Praktická část práce popisuje metodiku analýzy vybraných komunikátů a objasňuje způsob, jakým byly v textech identifikovány prostředky lexikální expresivity. Analyzovány byly celkem čtyři rubriky a každé z těchto rubrik je věnována samostatná kapitola, v rámci které jsou uvedena všechna data získaná analýzou. Pro přehlednost jsou tato data prezentována v tabulkách. S ohledem na hodnotící charakter expresivních lexikálních jednotek je u každé rubriky uvedeno, jaký počet identifikovaných expresiv náležel k expresivům kladně hodnotícím, jaký počet náležel k expresivům záporně hodnotícím a kolik expresiv bylo identifikováno jako expresiva bez přítomnosti hodnotícího sému. Komparace je uvedena v závěru praktické části a je realizována v několika krocích. Jako první práce srovnává jednotlivé rubriky mezi sebou dle jejich zaměření, je srovnávána rubrika „Svět“ na serveru Blesk.cz s rubrikou „Zahraniční“ na serveru IHNED.cz a stejně tak jsou srovnávány rubriky týkající se domácího zpravodajství. V závěru praktické části je rovněž prezentováno celkové srovnání obou médií, bez ohledu na rozdělení do rubrik.

4.1 Metodika analýzy vybraných zpravodajských komunikátů

Jak již bylo zmíněno, k analýze byly vybrány servery náležející k tištěným médiím a to server Blesk.cz, který patří k tištěnému periodiku Blesk, a server IHNED.cz, který je online realizací tištěného periodika Hospodářské noviny. Analýze byl podroben časový úsek sedmi dní, konkrétně se jednalo o týden od 5. do 11. února 2017. Analyzovány byly pouze zpravodajské komunikáty a to takové, které servery publikovaly ve svých zahraničních a domácích zpravodajských rubrikách. Identifikovány byly expresivní výrazy v samotném textu, v titulcích, podtitulcích i mezititulcích, v případech, kdy byly tyto prvky přítomny. Analyzovány byly také parafráze. Naopak, z analýzy byly vyloučeny citace a analyzovány nebyly ani popisky fotografií. Častým doplňkem žurnalistických textů bývají netextové komunikáty a to například videa či fotoreportáže, infografiky a další prvky žurnalistické produkce, které do analýzy rovněž nebyly zařazeny.

Přestože v teoretické části práce jsou detailně popsány všechny dílčí typy expresivních výrazů, praktická část tyto podkategorie v tabulkách neuvádí. Inherentní expresivita je tedy rozdělena pouze na hláskovou, slootovornou a lexikálně sémantickou. U adherentní expresivity není vyčleněna žádná dílčí kategorie, v teoretické části práce jsou tyto dílčí typy uvedeny zejména pro pochopení problematiky a pro usnadnění identifikace expresivních výrazů v textech. U kontextové expresivity také není rozlišován způsob, kterým došlo

k jejímu vzniku. Naopak u rozdělení expresiv dle kvality příznaku jsou jednotlivé dílčí kategorie uvedeny, zejména z toho důvodu, aby bylo zřejmé, který druh těchto expresiv se vyskytuje nejčastěji a aby nebyl rozdíl mezi těmito typy smazán.

Jedním z výpočtů, který je v této práci realizován, je výpočet průměrného počtu expresivních výrazů na článek. Tyto hodnoty nejsou v závěru práce srovnávány zejména kvůli nejednotné délce komunikátů, kterou nelze ve výpočtu průměru dostatečně zohlednit. Z toho důvodu práce přistupuje k výpočtu hodnoty relativní četnosti. Tato metoda je pro srovnávání různě velkých statistických souborů vhodnější. Relativní četnost je definována jako podíl dílčí četnosti a celkového rozsahu statistického souboru vyjádřeno v procentech.¹³¹ Jako statistický soubor pro jednotlivá periodika je zvolen celkový počet slov za monitorované období, případně celkový počet slov jednotlivých rubrik. Počty expresivních lexikálních jednotek představují dílčí četnosti v rámci zkoumaných souborů. Relativní četnosti jsou v práci vypočítány pro každou z rubrik zvlášť a tyto hodnoty jsou v závěru praktické části srovnány. Posuzována je hodnota relativní četnosti mezi rubrikami a také v širším pohledu mezi jednotlivými periodiky. Práce rovněž uvádí procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivních výrazů s ohledem na všechny dílčí typy, vždy v rámci jednotlivých rubrik a to v celkovém počtu identifikovaných expresiv.

4.2 Identifikace expresivních jednotek

Zjišťování přítomnosti expresivního příznaku u lexikálních jednotek je jedním z cílů práce a tato identifikace byla prováděna především za pomoci odborných slovníků. Metoda práce se slovníkem byla zvolena především proto, že údaje uvedené v odborných slovnících jsou nezpochybnitelné. Stěžejním nástrojem při určování expresiv byla *Internetová jazyková příručka*,¹³² konkrétně její slovníková část, která zadaný výraz vyhledává v několika slovnících. Příručka zobrazuje slovníková hesla s vysvětlivkami z těchto slovníků: SSČ, SSČJ a ASCS. Jedná se o jediný projekt svého druhu a za značnou výhodu je u internetové verze tištěných slovníků považována především skutečnost, že může být rozšiřována a doplňována o nové výrazy. Z uživatelského hlediska je *Internetová jazyková příručka* oceňována tedy především proto, že nabízí nejaktuálnější vysvětlení slovníkových hesel a také z toho důvodu, že vyhledávání výrazů značně usnadňuje.

¹³¹ Práce používá k vyjádření této hodnoty převod na jednotku promile, pro snadnější srovnávání výsledných hodnot.

¹³² Internetová jazyková příručka. [online]. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Při určování expresivity frazeologismů nebylo možné využít příručku, protože uvádí jen omezené množství těchto ustálených slovních spojení. Bylo tedy nutné nahlédnout do specializovaných slovníků frazeologismů. Pro účely práce byl zvolen slovník F. Čermáka, konkrétně čtyřdílný *Slovník české frazeologie a idiomatiky*, přičemž výrazy byly ověřovány v každé dílčí části slovníku.

V rámci identifikace expresivních lexikálních jednotek se práce potýkala hned s několika problémy. Hlavním problémem byla identifikace deminutiv. V teoretické části práce je uvedeno, že některá deminutiva nemusejí nést expresivní příznak. Stěžejní tedy bylo určit, zda budou deminutiva identifikována na základě označení ve slovníku, případně, zda budou všechny zdobněliny započteny v rámci analýzy do počtu absolutního výskytu expresivních jednotek. Vzhledem k tomu, že slovníky uvádí přítomnost expresivního sému u zdobnělin velmi zřídka, pro účely práce bylo rozhodnuto, že deminutiva budou do kategorie expresivních jazykových prostředků zařazována na základě systémového zařazení. Poněkud disproporčně vůči tomuto vymezení může působit skutečnost, že lexikálně sémantická expresiva (a také frazémy, které jsou do této kategorie řazeny) byla identifikována pouze za pomoci slovníku, což znamená, že do analýzy byly započteny pouze výrazy, které slovník vyhodnotil jako expresivní. Pro oblast lexikálně sémantické expresivity však neexistuje systémové zařazení, jako je tomu u zdobnělin, a nebylo tedy reálné provádět analýzu na základě jiného, než slovníkového, určení.

U adherentních expresiv práce také zohledňovala jejich označení ve slovníku, naopak u kontextové expresivity bylo nezbytné rozhodnout, jakým způsobem ke vzniku expresivního příznaku dochází a zda je vůbec přítomen (viz výše). Autoři v textech často uvádějí pouze aktualizací prostředky, které nemusí nést expresivní příznak.

Z hlediska hodnotícího charakteru bylo, při zařazování výrazů do skupin expresiv s citovým příznakem kladným nebo záporným, nutné konfrontovat tyto výrazy buďto se slovy synonymními, případně bylo nezbytné využít metajazykového opisu. Práce narazila na problém u kategorií vyčleněných v teoretické části. V textech se poměrně často vyskytovala slova, která nebylo možné zařadit do žádné z dílčích kategorií, které vyčleňuje odborná literatura. Bylo proto nezbytné, vytvořit speciální kategorii takzvaných *ostatních slov s kladným (záporným) příznakem*, do které bylo možné řadit výrazy, kterým nepříslušela žádná dílčí kategorie. Tento problém se týkal především deminutiv.

Aplikováním výše zmíněných metod byla získána data pro analýzu, která je realizována v dalším úseku práce.

4.3 Výskyt expresivních výrazů na webovém serveru Blesk.cz

Během sledovaného sedmidenního období, které bylo podrobena analýze, bylo na webovém serveru Blesk.cz zveřejněno celkem 165 zpravodajských článků týkajících se domácího a zahraničního dění, přičemž součet slov těchto článků byl 42 800. V tomto počtu slov bylo identifikováno celkem 138 expresivních lexikálních jednotek. Výpočtem relativní četnosti výskytu expresiv na webovém serveru v obou sledovaných rubrikách byla získána hodnota 3,224 ‰.

4.3.1 Rubrika „Svět“

V rubrice „Svět“ bylo během monitorovaného období zveřejněno 100 zpravodajských komunikátů, celkový počet slov u těchto textů byl 23 605, přičemž 67 výrazů bylo identifikováno jako expresivní. Zastoupeny byly v této rubrice prostředky inherentní, adherentní i kontextové expresivity. Inherentní expresivita byla z těchto tří kategorií tou nejvíce zastoupenou, přičemž největší počet expresiv byl zařazen do kategorie expresiv slovotvorných, jednalo se především o deminutiva. Celkem bylo v rámci inherentní expresivity identifikováno 50 expresivních výrazů a tento počet představuje 74,63 % z celkového počtu identifikovaných expresiv v této rubrice. Adherentní expresivita byla druhým nejčastěji zastoupeným typem, celkově bylo jako adherentně expresivní označeno čtrnáct lexikálních jednotek (20,90 %). Kontextová expresivita byla zastoupena pouze třikrát (4,48 %). Z celkového počtu 67 identifikovaných expresiv bylo 26 expresivních výrazů zařazeno do kategorie expresivních výrazů s kladným citovým příznakem (38,81 %), čtyři výrazy se řadily k domácím slovům a hypokoristikům (5,97%) a zbylých 22 výrazů patřilo k ostatním expresivům s kladným citovým příznakem. Celkem 29 výrazů bylo zařazeno do kategorie expresivních výrazů se záporným citovým příznakem (43,28 %), všechny výrazy byly zařazeny do skupiny hanlivých a pejorativních slov, a dvanáct výrazů bylo identifikováno jako expresiva bez přítomnosti hodnotícího příznaku (17,91 %).

Průměrný počet expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Svět“ na portálu Blesk.cz na jeden článek byl 0,67.¹³³ Hodnota relativní četnosti výskytu expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Svět“ na portálu Blesk.cz byla 2,838 %.

Tabulka 1 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Svět“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Inherentní expresivita	50
Hlásková	0
Slovotvorná	30
Lexikálně sémantická	20
Adherentní expresivita	14
Kontextová expresivita	3
Celkový počet identifikovaných expresiv	67
Expresiva s citovým příznakem kladným	26
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	4
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	22
Expresiva s citovým příznakem záporným	29
Hanlivá, pejorativní slova	29
Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	12

Tabulka 2 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „Svět“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov [promile]
Inherentní expresivita	2,118
Hlásková	0
Slovotvorná	1,271
Lexikálně sémantická	0,847
Adherentní expresivita	0,593
Kontextová expresivita	0,127

¹³³ Tuto hodnotu práce v závěru nesrovnává, není považována za relevantní vzhledem k nejednotné délce textů, uváděna je pouze jako orientační hodnota pro snadnou představu o průměrném výskytu expresiv.

Relativní četnost výskytu expresiv v celkovém počtu slov [promile]	2,838
Expresiva s citovým příznakem kladným	1,101
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	0,169
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	0,932
Expresiva s citovým příznakem záporným	1,229
Hanlivá, pejorativní slova	1,229
Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,508

Tabulka 3 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „Svět“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Inherentní expresivita	74,63
Hlásková	0
Slovotvorná	44,78
Lexikálně sémantická	29,85
Adherentní expresivita	20,90
Kontextová expresivita	4,48
Expresiva s citovým příznakem kladným	38,81
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	5,97
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	32,84
Expresiva s citovým příznakem záporným	43,28
Hanlivá, pejorativní slova	43,28
Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	17,91

4.3.1.1 Rubrika „Události“

V rámci rubriky „Události“ bylo během sledovaného období publikováno celkem 65 článků o celkovém počtu 19 195 slov, přičemž 71 slov bylo identifikováno jako lexikálně expresivní. Také v této rubrice byly přítomny všechny typy lexikální expresivity –

inherentní, adherentní i kontextová. Tato rubrika byla jediná, v rámci které byl identifikován výraz spadající do kategorie expresiv hláskových, jednalo se o výraz „šřára“, který byl použit ve významu *policejní prohlídka* a celkem byl tento výraz přítomen v textu čtyřikrát. Inherentní expresivita byla celkově zastoupena počtem 55 výrazů, což v celkovém počtu identifikovaných expresiv představovalo 77,46 %. Nejčastějším typem inherentní expresivity byla expresivita slovotvorná, opět se jednalo především o deminutiva. Prostředky adherentní expresivity byly v textech zastoupeny celkem patnácti výrazy, což z této kategorie činí druhou nejčastěji zastoupenou v rámci této rubriky (21,13 %). Kontextová expresivita byla přítomna pouze jedenkrát a představovala 1,41 %. Z celkového počtu 71 expresiv bylo, s ohledem na hodnotící charakter těchto jednotek, 33 výrazů označeno jako kladně hodnotícím přičemž domácká slova a hypokoristika byla zastoupena 20 výrazy (28,17 %) a zbylých třináct výrazů bylo označeno jako ostatní expresiva s kladným citovým příznakem (18,31 %). Žádná jiná dílčí kategorie zastoupena nebyla. Expresivní lexikální jednotky se záporným citovým příznakem byly v textech přítomny celkem ve 26 případech (36,62 %) a jednalo se především o hanlivá slova a pejorativa v devatenácti případech (26,76 %), sedm výrazů bylo zařazeno do skupiny ostatních expresiv se záporným příznakem (9,86 %). Dvanáct expresivních výrazů bylo určeno jako expresiva bez přítomnosti hodnocení a ta představovala celkem 16,9 %.

Průměrný počet expresivních lexikálních jednotek v rubrice „*Události*“ na portálu Blesk.cz na jeden článek byl 1,09. Hodnota relativní četnosti výskytu expresivních lexikálních jednotek v rubrice „*Svět*“ na portálu Blesk.cz byla 3,699 ‰.

Tabulka 4 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Inherentní expresivita	55
Hlásková	4
Slovotvorná	42
Lexikálně sémantická	9
Adherentní expresivita	15
Kontextová expresivita	1
Celkový počet identifikovaných expresiv	71
Expresiva s citovým příznakem kladným	33
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	20
Dětská slova	0
Eufemismy	0

Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	13
Expresiva s citovým příznakem záporným	26
Hanlivá, pejorativní slova	19
Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	7
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	12

Tabulka 5 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov [promile]
Inherentní expresivita	2,865
Hlásková	0,208
Slovotvorná	2,188
Lexikálně sémantická	0,469
Adherentní expresivita	0,781
Kontextová expresivita	0,052
Relativní četnost výskytu expresiv v celkovém počtu slov [promile]	3,699
Expresiva s citovým příznakem kladným	1,719
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,000
Domácká slova, hypokoristika	1,042
Dětská slova	0,000
Eufemismy	0,000
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	0,677
Expresiva s citovým příznakem záporným	1,355
Hanlivá, pejorativní slova	0,990
Zhrubělá slova	0,000
Vulgární slova	0,000
Dysfemismy	0,000
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0,365
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,625

Tabulka 6 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Inherentní expresivita	77,46
Hlásková	5,63
Slovotvorná	59,15
Lexikálně sémantická	12,68

Adherentní expresivita	21,13
Kontextová expresivita	1,41
Expresiva s citovým příznakem kladným	46,48
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,00
Domácká slova, hypokoristika	28,17
Dětská slova	0,00
Eufemismy	0,00
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	18,31
Expresiva s citovým příznakem záporným	36,62
Hanlivá, pejorativní slova	26,76
Zhrubělá slova	0,00
Vulgární slova	0,00
Dysfemismy	0,00
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	9,86
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	16,90

4.4 Výskyt expresivních výrazů na webovém serveru IHNED.cz

Během sedmidenního období, které bylo podrobena analýze, zveřejnil webový server IHNED.cz ve dvou sledovaných zpravodajských rubrikách celkem 119 článků pojednávajících o zahraničních a domácích událostech. Celkový počet slov v těchto textech byl 49 272, přičemž v tomto počtu slov bylo 71 výrazů, které byly označeny jako lexikálně expresivní. Výpočtem relativní četnosti výskytu expresiv na webovém serveru v obou sledovaných rubrikách byla získána hodnota 1,441 %.

4.4.1 Rubrika „Zahraniční“

Zpravodajská rubrika „Zahraniční“ na webu IHNED.cz publikovala během sledovaného období celkem 51 článků. Celkový počet slov byl 19 347 a celkový počet identifikovaných expresiv byl 26. V této rubrice byly zastoupeny prvky inherentní i adherentní expresivity, žádný výraz však nebyl identifikován jako spadající do skupiny expresivity kontextové. Nejvíce byla zastoupena inherentní expresivita, celkem bylo v textech identifikováno patnáct výrazů spadajících do této kategorie, devět z nich náleželo k expresivům lexikálně sémantickým a šest výrazů náleželo ke skupině expresiv slovotvorných, poprvé lze tedy pozorovat, že lexikálně sémantická expresivita se vyskytovala častěji, než expresivita slovotvorná. V procentuálním zastoupení představovala lexikálně sémantická expresivita 34,62 % v celkovém počtu expresiv, kdežto slovotvorná expresivita byla zastoupena pouze 23,08 %. Celkově inherentní expresivita představovala 57,69 % expresiv v této rubrice. Adherentní expresivita byla druhým nejhojněji zastoupeným typem s celkovým počtem jedenácti identifikovaných expresiv (42,31 %). S ohledem na hodnotící charakter přítomných expresiv bylo pouze šest výrazů označeno jako expresiva s citovým

příznakem kladným a tento počet představoval 23,08 %, všechny výrazy byly zařazeny do skupiny ostatních expresiv s kladným příznakem, žádný výraz nespadal do specifické kategorie vyčleněné odbornou literaturou. Větší počet expresiv byl identifikován jako náležející ke skupině slov se záporným příznakem, celkem se jednalo o šestnáct expresiv (61,54 %) a pouze čtyři výrazy z celkového počtu byly bez přítomnosti hodnocení (15,38 %).

Průměrný počet expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Zahraniční“ na portálu IHNED.cz na jeden článek byl 0,51. Hodnota relativní četnosti výskytu expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Zahraniční“ byla 1,344 ‰

Tabulka 7 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Zahraniční“ webového serveru IHNED.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Inherentní expresivita	15
Hlásková	0
Slovotvorná	6
Lexikálně sémantická	9
Adherentní expresivita	11
Kontextová expresivita	0
Celkový počet identifikovaných expresiv	26
Expresiva s citovým příznakem kladným	6
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	6
Expresiva s citovým příznakem záporným	16
Hanlivá, pejorativní slova	16
Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	4

Tabulka 8 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „Zahraniční“ webového serveru IHNED.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov [promile]
Inherentní expresivita	0,775
Hlásková	0,000

Slovotvorná	0,310
Lexikálně sémantická	0,465
Adherentní expresivita	0,569
Kontextová expresivita	0,000
Relativní četnost výskytu expresiv v celkovém počtu slov [promile]	1,344
Expresiva s citovým příznakem kladným	0,310
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,000
Domácká slova, hypokoristika	0,000
Dětská slova	0,000
Eufemismy	0,000
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	0,310
Expresiva s citovým příznakem záporným	0,827
Hanlivá, pejorativní slova	0,827
Zhrubělá slova	0,000
Vulgární slova	0,000
Dysfemismy	0,000
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0,000
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,207

Tabulka 9 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „Zahraniční“ webového serveru IHNET.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Inherentní expresivita	57,69
Hlásková	0,00
Slovotvorná	23,08
Lexikálně sémantická	34,62
Adherentní expresivita	42,31
Kontextová expresivita	0,00
Expresiva s citovým příznakem kladným	23,08
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,00
Domácká slova, hypokoristika	0,00
Dětská slova	0,00
Eufemismy	0,00
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	23,08
Expresiva s citovým příznakem záporným	61,54
Hanlivá, pejorativní slova	61,54
Zhrubělá slova	0,00
Vulgární slova	0,00
Dysfemismy	0,00
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0,00
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	15,38

4.4.1.1 Rubrika „Domáci“

V rámci rubriky domácí autoři publikovali celkem 68 článků o celkovém počtu 29 925 slov, přičemž 45 slov bylo identifikováno jako lexikálně expresivní. V této rubrice byly přítomny lexikálně expresivní výrazy ve všech kategoriích vyčleněných v taxonomii. Přítomna byla inherentní, adherentní i kontextová expresiva a opět bylo možné pozorovat obdobnou míru zastoupení. Nejčastěji byla zastoupena expresivita inherentní s celkovým počtem 32 výrazů, přepočteno na procenta 71,11 % výrazů patřilo do skupiny inherentně expresivních, osmnáct výrazů (40%) spadalo do skupiny slovtvorných expresiv, čtrnáct výrazů (31,11 %) bylo identifikováno jako lexikálně sémantické. Adherentní expresivita byla přítomna celkem desetkrát (22,22 %) a kontextová expresivita třikrát (6,67 %). Při zařazování expresiv z hlediska hodnocení bylo zjištěno, že deset výrazů bylo kladně hodnotících (22,22 %), šest výrazů patřilo do skupiny domácích slov a hypokoristik, čtyři výrazy patřily do skupiny slov ostatních. Celkem 31 výrazů bylo určeno jako mající záporný citový příznak (68,89 %), přičemž 60% z nich se řadilo k hanlivým slovům a pejorativům. Čtyři přítomné výrazy neměly hodnotící charakter (8,89 %).

Průměrný počet expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Domáci“ na portálu IHNED.cz na jeden článek byl 0,66. Hodnota relativní četnosti výskytu expresivních lexikálních jednotek v rubrice „Domáci“ byla 1,504 ‰.

Tabulka 10 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Domáci“ webového serveru IHNED.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Absolutní počet identifikovaných expresiv
Inherentní expresivita	32
Hlásková	0
Slovtvorná	18
Lexikálně sémantická	14
Adherentní expresivita	10
Kontextová expresivita	3
Celkový počet identifikovaných expresiv	45
Expresiva s citovým příznakem kladným	10
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	6
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	4
Expresiva s citovým příznakem záporným	31
Hanlivá, pejorativní slova	27

Zhrubělá slova	0
Vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	4
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	4

Tabulka 11 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „Domáci“ webového serveru IHNED.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov [promile]
Inherentní expresivita	1,069
Hlásková	0,000
Slovotvorná	0,602
Lexikálně sémantická	0,468
Adherentní expresivita	0,334
Kontextová expresivita	0,100
Relativní četnost výskytu expresiv v celkovém počtu slov [promile]	1,504
Expresiva s citovým příznakem kladným	0,334
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,000
Domácká slova, hypokoristika	0,201
Dětská slova	0,000
Eufemismy	0,000
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	0,134
Expresiva s citovým příznakem záporným	1,036
Hanlivá, pejorativní slova	0,902
Zhrubělá slova	0,000
Vulgární slova	0,000
Dysfemismy	0,000
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	0,134
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	0,134

Tabulka 12 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „Domáci“ webového serveru IHNED.cz

Sledovaný typ lexikální expresivity / expresiv	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv [procenta]
Inherentní expresivita	71,11
Hlásková	0,00
Slovotvorná	40,00
Lexikálně sémantická	31,11
Adherentní expresivita	22,22
Kontextová expresivita	6,67

Expresiva s citovým příznakem kladným	22,22
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0,00
Domácká slova, hypokoristika	13,33
Dětská slova	0,00
Eufemismy	0,00
Ostatní expresiva s kladným citovým příznakem	8,89
Expresiva s citovým příznakem záporným	68,89
Hanlivá, pejorativní slova	60,00
Zhrubělá slova	0,00
Vulgární slova	0,00
Dysfemismy	0,00
Ostatní expresiva se záporným citovým příznakem	8,89
Expresiva bez přítomnosti hodnocení	8,89

5) Komparace výsledků analýzy

Tato kapitola nabízí srovnání výsledků analýzy. Rozdělena je celkem do tří podkapitol, přičemž první podkapitola se zabývá srovnáním rubriky „Svět“ webového portálu Blesk.cz a rubriky „Zahraniční“ webového portálu IHNED.cz. Druhá podkapitola komparuje analyzovaná data v rámci rubriky „Události“ webového portálu Blesk.cz a rubriky „Domáci“ webového portálu IHNED.cz. Třetí, závěrečná podkapitola, srovnává získaná data pouze v rámci médií, bez ohledu na rozčlenění textů do rubrik. Data jsou opět prezentována v tabulkách.

5.1 Komparace rubrik zahraničního zpravodajství

Jsou-li srovnávány rubriky s ohledem na jejich tematické zaměření, lze konstatovat, že rubrika „Svět“ (Blesk.cz) vykazovala v porovnání s rubrikou „Zahraniční“ (IHNED.cz) větší počet lexikálně expresivních výrazů. Výpočtem relativní četnosti byly získány tyto dvě hodnoty 2,838 ‰ (Blesk.cz) a 1,344 ‰ (IHNED.cz), srovnání těchto hodnot toto tvrzení umožňuje. Je-li srovnán také absolutní počet expresivních výrazů, je možné konstatovat, že na serveru Blesk.cz byl identifikován několikanásobně vyšší počet expresiv, přesto práce za stěžejní považuje hodnotu relativní četnosti a to vzhledem k nejednotné délce textů. (viz výše)

Jak lze usoudit z dat prezentovaných v tabulce, nejčastěji vyskytovaným typem expresivity byla u obou portálů expresivita inherentní. U serveru Blesk.cz se jednalo konkrétně o dílčí typ expresivity slovtvorné, u serveru IHNED.cz byl nejčastěji identifikován dílčí typ expresivity lexikálně sémantické. Ostatní druhy expresivních výrazů byly také častěji zastoupeny na webu Blesk.cz, přičemž z prezentovaných dat lze usoudit, že adherentní expresivita byla zastoupena téměř stejným poměrem a to 0,593 ‰ na portálu Blesk.cz a 0,569 ‰ na portálu IHNED.cz, rozdíl mezi těmito hodnotami není příliš velký.

S ohledem na hodnotící charakter expresiv byla u obou serverů častěji zastoupena expresiva s negativním citovým příznakem. U serveru Blesk.cz byla relativní četnost výskytu těchto expresiv 1,229 ‰ u serveru IHNED.cz byla tato 0,827 hodnota ‰

Dílčí komparace u rubrik zabývajících se zahraničním zpravodajstvím tedy dokazuje, že webový server Blesk.cz využíval v rámci sledovaného období prostředků lexikální expresivity častěji než webový server IHNED.cz.

Pro větší přehlednost tabulky je řádek, ve kterém je prezentována hodnota absolutního výskytu expresiv a hodnota relativní četnosti výskytu expresiv v celkovém počtu slov

(uvedeno v jednotce promile), označen písmenem A. V tomto řádku je třeba zohlednit první a druhý sloupec, ty uvádějí hodnotu absolutního výskytu pro jednotlivá média. Ve třetím a čtvrtém sloupci jsou prezentovány hodnoty absolutní četnosti, uvedeno v jednotce promile.

Tabulka 13 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv v zahraničních rubrikách a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každé z rubrik

Sledovaný typ lexikální expresivity	Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Svět“, Blesk.cz	Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Zahraniční“, IHNED.cz	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov, rubrika „Svět“, [promile]	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov, rubrika „Zahraniční“ [promile]
Inherentní expresivita	50	15	2,118	0,775
Hlásková	0	0	0,000	0,000
Slovotvorná	30	6	1,271	0,310
Lex. Sémantická	20	9	0,847	0,465
Adherentní	14	11	0,593	0,569
Kontextová	3	0	0,127	0,000
A	67	26	2,838	1,344
Expresiva s c. p. kladným	26	6	1,101	0,310
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0	0	0,000	0,000
Domácká slova, hypokoristika	4	0	0,169	0,000
Dětská slova	0	0	0,000	0,000
Eufemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva s kladným c. p.	22	6	0,932	0,310
Expresiva s c. p. záporným	29	16	1,229	0,827
Hanlivá, pejorativní slova	29	16	1,229	0,827
Zhrubělá slova	0	0	0,000	0,000
Vulgární slova	0	0	0,000	0,000
Dysfemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva se záporným c. p.	0	0	0,000	0,000
Expresiva bez hodnocení	12	4	0,508	0,207

5.2 Komparace rubrik domácího zpravodajství

Je-li srovnávána rubrika „Události“ (Blesk.cz) s rubrikou „Domáci“ (IHNED.cz), lze pozorovat tentýž jev jako u zahraničních rubrik a to, že hodnoty relativních četností se od sebe liší a to takovým způsobem, že hodnota vypočítaná pro server Blesk.cz byla

3,699 ‰ a pro server IHNED.cz 1,504 ‰. Po srovnání těchto hodnot lze dojít ke stejnému závěru jako u předchozí kapitoly a to, že webový server Blesk.cz ve svých zpravodajských textech častěji využíval prostředky lexikální expresivity.

Nejčastěji zastoupeným typem expresivity byla opět expresivita inherentní. U serveru Blesk.cz byla nejčastěji identifikovaným dílčím typem expresivita slovtvorná a stejně tomu bylo u serveru IHNED.cz. Hodnoty relativní četnosti se téměř shodovaly u expresivity lexikálně sémantické, u webu Blesk.cz byla tato hodnota 0,469 ‰ a u webu IHNED.cz 0,468 ‰, lze tedy usoudit, že tohoto druhu expresivity využívaly oba servery téměř stejně často. Jediný typ expresivity, u kterého bylo možné pozorovat vyšší výskyt na webu IHNED.cz byla expresivita kontextová, u té byla hodnota relativní četnosti vypočítána na 0,1 ‰, kdežto u webu Blesk.cz byla tato hodnota pouze 0,052 ‰.

Hodnoty relativní četnosti u expresiv s hodnotícím charakterem se lišily. Web Blesk.cz v této rubrice využíval více expresiv s kladným citovým příznakem (1,719 ‰) ve srovnání s expresivou se záporným příznakem (1,355 ‰). U webu IHNED.cz bylo zjištěno, že využíval více expresiv právě s citovým příznakem záporným (1,036 ‰), než těch, které nesly citový příznak kladný (0,334 ‰).

Dílčí komparace u rubrik zabývajících se zahraničním zpravodajstvím tedy dokazuje, že webový server Blesk.cz využíval v rámci sledovaného období prostředků lexikální expresivity častěji než webový server IHNED.cz.

Pro větší přehlednost tabulky je řádek, ve kterém je prezentována hodnota absolutního výskytu expresiv a hodnota relativní četnosti výskytu expresiv v celkovém počtu slov (uvedeno v jednotce promile) označen písmenem **B**. V tomto řádku je třeba zohlednit první a druhý sloupec, ty uvádějí hodnotu absolutního výskytu pro jednotlivá média. Ve třetím a čtvrtém sloupci jsou prezentovány hodnoty absolutní četnosti, uvedeno v jednotce promile. Z důvodu zvýšení přehlednosti je také v tabulce uvedena zkratka c. p., která zde zastupuje slovní spojení *citový příznak*.

Tabulka 14 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv v domácích rubrikách a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každé z rubrik

Sledovaný typ lexikální expresivity	Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Události“, Blesk.cz	Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „Domáci“, IHNED.cz	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov, rubrika „Události“, Blesk.cz [promile]	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov, rubrika „Domáci“, IHNED.cz [promile]
Inherentní	55	32	2,865	1,069
Hlásková	4	0	0,208	0,000
Slovotvorná	42	18	2,188	0,602
Lex. sémantická	9	14	0,469	0,468
Adherentní	15	10	0,781	0,334
Kontextová	1	3	0,052	0,100
B	71	45	3,699	1,504
Expresiva s c. p. kladným	33	10	1,719	0,334
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0	0	0,000	0,000
Domácká slova, hypokoristika	20	6	1,042	0,201
Dětská slova	0	0	0,000	0,000
Eufemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva s kladným c. p.	13	4	0,677	0,134
Expresiva s c. p. záporným	26	31	1,355	1,036
Hanlivá, pejorativní slova	19	27	0,990	0,902
Zhrubělá slova	0	0	0,000	0,000
Vulgární slova	0	0	0,000	0,000
Dysfemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva se záporným c. p.	7	4	0,365	0,134
Expresiva bez hodnocení	12	4	0,625	0,207

5.3 Komparace webových serverů

Závěrečnou kapitolou této práce je srovnání webových serverů bez ohledu na jejich rubriky, které byly analyzovány odděleně. Jak avizovaly dílčí komparace v předchozích kapitolách, webový server Blesk.cz i v této závěrečné komparaci vykazuje vyšší hodnotu relativní četnosti výskytu expresivních výrazů. Hodnota relativní četnosti pro server Blesk.cz bez ohledu na zařazení expresiv do jednotlivých rubrik byla vypočítána na 3,224 %. Stejným výpočtem bylo dosaženo hodnoty relativní četnosti na webovém serveru IHNED.cz a to v celkové výši 1,441 %. Po srovnání těchto hodnot se nabízí pouze jeden možný závěr a to ten, že webový server Blesk.cz užíval v rámci monitorovaného období vyšší počet expresiv než webový server IHNED.cz.

Pro větší přehlednost tabulky je řádek, ve kterém je prezentována hodnota absolutního výskytu expresiv a hodnota relativní četnosti výskytu expresiv v celkovém počtu slov (uvedeno v jednotce promile) označen písmenem C. V tomto řádku je třeba zohlednit první a druhý sloupec, ty uvádějí hodnotu absolutního výskytu pro jednotlivá média. Ve třetím a čtvrtém sloupci jsou prezentovány hodnoty absolutní četnosti, uvedeno v jednotce promile. Z důvodu zvýšení přehlednosti je také v tabulce uvedena zkratka c. p., která zde zastupuje slovní spojení *citový příznak*.

Tabulka 15 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv na webových serverech a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každého ze serverů

Sledovaný typ lexikální expresivity	Absolutní počet identifikovaných Blesk.cz	Absolutní počet identifikovaných expresiv IHNED.cz	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov Blesk.cz [promile]	Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov IHNED.cz [promile]
Inherentní expresivita	105	47	3,224	0,954
Hlásková	4	0	0,093	0,000
Slovotvorná	72	24	1,682	0,487
Lex. sémantická	29	23	0,678	0,467
Adherentní expresivita	29	21	0,678	0,426
Kontextová expresivita	4	3	0,093	0,061
C	138	71	3,224	1,441
Expresiva s c. p. kladným	59	16	1,379	0,325
Důvěrná, familiární slova, laudativa	0	0	0,000	0,000
Domácká slova, hypokoristika	24	6	0,561	0,122
Dětská slova	0	0	0,000	0,000
Eufemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva s kladným c. p.	35	10	0,818	0,203
Expresiva s c. p. záporným	55	47	1,285	0,954
Hanlivá, pejorativní slova	48	43	1,212	0,873
Zhrubělá slova	0	0	0,000	0,000
Vulgární slova	0	0	0,000	0,000
Dysfemismy	0	0	0,000	0,000
Ostatní expresiva se záporným c. p.	7	4	0,164	0,081
Expresiva bez hodnocení	24	8	0,561	0,162

Závěr

Zájmem této bakalářské práce bylo zkoumání lexikální expresivity přítomné ve zpravodajských komunikátech na webových serverech Blesk.cz a IHNED.cz. Přítomnost expresivních výrazů není ve zpravodajských komunikátech žádoucí, přesto byly ve zkoumaných textech prostředky lexikální expresivity identifikovány. Analýza prokázala, že výskyt expresivních lexikálních jednotek na webovém serveru Blesk.cz byl vyšší než na webovém serveru IHNED.cz.

Nejnižší hodnota relativní četnosti byla vypočítána u rubriky „Zahraniční“ webového serveru IHNED.cz. Lze tedy předpokládat, že autoři, kteří přispívají do této rubriky, nekládají do svých textů prvky vlastního hodnocení a nesnaží se skrze expresivní jazykové prostředky příliš aktivizovat čtenáře. Naopak nejvyšší hodnota byla zjištěna u rubriky „Události“ webového serveru Blesk.cz, což vypovídá o skutečnosti, že autoři hodnotící a aktivizační prvky ve svých textech užívají více a pravděpodobně se záměrným cílem působit na čtenáře.

Je-li na přítomnost expresivity nahlíženo z pohledu aktivizačního, tedy, že expresiva mají čtenáře aktivizovat a sloužit jako aktualizací prostředky, nejčastěji bylo tohoto cíle dosahováno inherentně expresivními výrazy. Adherentní expresivita byla v textech také využívána i když v menším počtu. Prostředků kontextové expresivity se autoři spíše zdržovali. Byly-li užity jazykové prostředky za účelem dosažení ironie, případně slovního humoru, často nebyly s ohledem na stanovenou taxonomii v teoretické části identifikovány jako expresivní, ale pouze jako prostředky aktualizací.

Z hlediska hodnotící charakteristiky expresivních jazykových prostředků byly nejčastěji zastoupeny hodnotící expresiva se záporným citovým příznakem. Tento jev vypovídá o skutečnosti, že původci sdělení mají snahu ovlivnit příjemcovo vnímání podávaných informací, vnášejí do sdělení svůj vlastní názor na problematiku, své vlastní negativní hodnocení. Tento typ ovlivňování je ve zpravodajské produkci nepřijatelný. Je-li zohledněn kladný citový příznak, který byl v textech také identifikován, zpravidla byl vnímán jako prostředek, který má příjemci vnutit pozitivní postoj, často se jednalo o takové prvky, které měly vzbuzovat zájem a příjemci probírané téma vnucovat, snažily se jej vtáhnout do

popisované situace a vzbudit v něm pocit účasti.¹³⁴ Opět lze konstatovat, že tento způsob ovlivňování čtenáře je nevhodný a ve zpravodajských textech není na místě. Je-li v textech užito velké množství těchto prvků, text působí na příjemce příliš subjektivně a nedává mu dostatečný prostor pro vlastní interpretaci přijatých informací. Tato situace by ve zpravodajství v žádném případě nastávat neměla

Během identifikace textů se práce často potýkala se situací, kdy jazykové prvky přítomné v textu působily na čtenáře expresivně, přičemž slovník těmto slovům expresivní příznak nepřisuzoval. K této situaci docházelo opakovaně a jedna z možných interpretací je, že slovník sice přisuzuje těmto výraz neutralitu, ale při šetření mezi příjemci sdělení by mohlo být zjištěno, že tyto výrazy působí na většinu příjemců expresivně. Tato myšlenka však zůstává v rámci této práce pouhou hypotézou, vyzorovanou během analýzy. Práce se spoléhala výlučně na slovníkové vymezení pojmů, případně na systémové zařazení lexikálních jednotek a nikoliv na subjektivní pocity.

¹³⁴ Například texty o nemocných dětech na serveru Blesk.cz, ve kterých se opakovaně objevovala deminutiva *holčička, chlapeček*, apod.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, 467 s. ISBN 8020000208.
- ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4.
- ČERMÁK, František, FILIPEC Josef. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985, 281 s.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, 507 s. ISBN 978-80-7335-216-5.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, 1247 s. ISBN 978-80-7335-218-9.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří, MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, 547 s. ISBN 978-80-7335-217-2.
- ČERMÁK, František. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, 1267 s. ISBN 978-80-7335-219-6.
- FILIPEC, Josef – DANĚŠ, František, MACHAČ, Jaroslav – MEJSTRŮ, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz>
- HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 192 s.
- HAVRÁNEK, B – BĚLIČ, J – HELCL, M – JEDLIČKA, Alois a kol. *Slovník spisovného jazyka českého. Ústav pro jazyk český České akademie věd*, Praha. [online]. Dostupný z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>
- JÍLEK, Viktor a Božena BEDNAŘÍKOVÁ. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 1 CD-ROM (233 stran). ISBN 978-80-244-4896-1.
- JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1246-2.
- JÍLEK, V. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc, 2009. ISBN 978-80-244-2218-3
- KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 799 s. ISBN 978-80-7106-624-8.
- JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009, 639 s. ISBN 978-80-7367-574-5.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.

PETRÁČKOVÁ, Věra – KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.

[online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>. 2008 – 2016.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 8073670968.

ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

Internetové zdroje

Wikipedie. Otevřená encyklopedie. *Heslo: Robota* [online][02-27-2017]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Robota>

Czech News Center [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.cncenter.cz>

Economia a.s. [online][2017-03-04]. Dostupné z: <http://economia.ihned.cz>

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „*Svět*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 2 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „*Svět*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 3 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „*Svět*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 4 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 5 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 6 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „*Události*“ webového serveru Blesk.cz

Tabulka 7 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „*Zahraniční*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 8 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „*Zahraniční*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 9 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „*Zahraniční*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 10 – Absolutní počet identifikovaných expresiv v rubrice „*Domáci*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 11 – Zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov v rubrice „*Domáci*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 12 – Procentuální zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu identifikovaných expresiv v rubrice „*Domáci*“ webového serveru IHNED.cz

Tabulka 13 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv v zahraničních rubrikách a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každé z rubrik

Tabulka 14 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv v domácích rubrikách a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každé z rubrik

Tabulka 15 – Srovnání absolutního počtu identifikovaných expresiv na webových serverech a srovnání zastoupení jednotlivých typů expresivity v celkovém počtu slov každého ze serverů

Seznam příloh

1x digitální nosič (CD) obsahuje hypertextové odkazy na analyzované články